

บทที่ 3

เงื่อนไขทางการค้าสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็ง

นับตั้งแต่ความตึงเครียดของสงครามเย็นได้บรรเทาถดถอยลง การติดต่อระหว่างประเทศในโลกได้เปลี่ยนโฉมไปอย่างมาก ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้เปลี่ยนไปเน้นให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางการค้ามากขึ้น การติดต่อระหว่างรัฐในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศได้เกิดการรวมตัวกันขึ้นระหว่างประเทศเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี หรือ เขตความร่วมมือเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เกิดองค์การการค้าโลกที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการดำเนินการเจรจาการค้าระหว่างรัฐต่าง ๆ รวมทั้งกำหนดกติกาในการดำเนินการด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐต่าง ๆ

ประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ดำเนินระบบเศรษฐกิจแบบเปิด มีการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ มาตลอด ส่งผลให้ประเทศไทยไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงกติกาของเศรษฐกิจใหม่ที่กำลังแสดงบทบาทสำคัญในเวทีการค้าโลกในปัจจุบันได้ โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพิงการค้าระหว่างประเทศเพื่อผลของการฟื้นฟูเศรษฐกิจจากวิกฤติเศรษฐกิจที่ผ่านมา ทำให้ระบบเศรษฐกิจโลกต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายการค้าต่างประเทศที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ

บทนี้จะเป็นการกล่าวถึง เงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อการค้าสินค้าอุตสาหกรรมการเกษตรของไทยประเภทไก่สดแช่แข็ง โดยจะทำการวิเคราะห์ถึงความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศของไทย ด้านสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็ง เงื่อนไขของเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศในอุตสาหกรรมการเกษตร และสุดท้ายเป็นการสรุปถึงเงื่อนไขสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการดำเนินทางนโยบายต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย

ความสำคัญของการเศรษฐกิจค้าระหว่างประเทศต่อประเทศไทย

การค้าระหว่างประเทศเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญและเป็นรูปแบบเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประเทศต่าง ๆ ในโลกนี้เกือบทั้งหมด ดังจะเห็นได้ว่า ช่วงเวลาหลังจากที่สงครามเย็นได้คลี่คลายลงไปในั้น การค้าของโลกได้ขยายตัวอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาที่มีการเปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็วของระบบเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยมีตัวจักรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นตัวเร่งในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศต่างๆ เศรษฐกิจในประเทศ เศรษฐกิจระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจโลก ได้เข้ามาสู่ยุคเศรษฐกิจใหม่ (New Economy) ที่ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญอีกครั้งในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลก

แนวโน้มเศรษฐกิจการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศต่างๆ ในโลกในปัจจุบันในภาพรวมได้มีความสัมพันธ์กันมากขึ้น เนื่องมาจากมีปัจจัยจำนวนหลายประการสนับสนุนซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยทางนโยบายเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน ที่มีแนวโน้มที่จะเป็นการเปิดเสรีมากขึ้น อาทิเช่น การที่ประเทศต่างๆ เริ่มลดอัตราภาษีนำเข้าลง แม้ว่ายังมีบางประเทศที่มีการใช้กลไกและมาตรการทางการค้าในการปกป้องผลประโยชน์ของตนเองมากขึ้น นอกจากปัจจัยทางเศรษฐกิจแล้ว ระบบความก้าวหน้าทางด้านการขนส่งสินค้าและการให้บริการระหว่างประเทศได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ต้นทุนทางด้านการขนส่งและการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการลดลงจากอดีตมาก รวมทั้งความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้มีการติดต่ออย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพสูงในขณะที่มีต้นทุนต่ำลง ทั้งนี้ สามารถพิจารณาได้จากมูลค่าทางการค้าสินค้าส่งออกในตลาดโลก (World Merchandise Exports) มีมูลค่าสูงขึ้นจาก 2,034 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกาในปี 1980 เป็น 5,302 พันล้านดอลลาร์สหรัฐอเมริกามีมูลค่าเพิ่มขึ้น 2.61 เท่าตัวในระยะเวลา 16 ปี หรือเฉลี่ยเป็นร้อยละ 5.9 ต่อปี (Exponential Rate) ในช่วงหลังจากการเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในเอเชียระหว่างปี 1997 และ 1998 ส่งผลให้เกิดการหดตัวของมูลค่าการค้าในตลาดโลก โดยมีมูลค่าทางการค้าสินค้าส่งออกในตลาดโลกขยายตัวลดลงเหลือเพียงอัตราร้อยละ 3.4 ในปี 1997 และอัตราการขยายตัวลดลงเป็นร้อยละ -1.9 ในปี 1998 (WTO, World Trade Statistics, March 1999)

ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งในโลกนี้ที่อาศัยรายได้จากการค้าระหว่างประเทศเนื่องจาก แม้ประเทศไทยจะมีตลาดภายในค่อนข้างใหญ่ กล่าวคือ มีประชากรประมาณ 62 ล้านคน แต่การทำการค้าเพียงแคตลาดภายในประเทศยังไม่เพียงพอ ทั้งจากเหตุผลข้อจำกัดด้านวัตถุดิบทุนและความสามารถในการผลิต ตลอดจนรายได้ของประชาชนภายในประเทศ จึงจำเป็นต้องทำการค้าขายกับภูมิภาคอื่นๆ ของโลก เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

การค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมาที่ประเทศไทยได้ใช้กลยุทธ์การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (export-led growth) และนโยบายการปรับ

โครงสร้างไปสู่ระบบการแข่งขันเสรี (liberalisation) ทำให้เศรษฐกิจไทยถูกผนวกเข้ากับเศรษฐกิจโลกอย่างแนบแน่นผ่านการส่งออก (foreign market) การลงทุนต่างชาติ (foreign investment) และการท่องเที่ยว (foreign tourist) (วรวิทย์ เจริญเลิศ, 2539: 303) กล่าวคือ ประเทศไทยซึ่งมีพื้นฐานและระบบเศรษฐกิจของประเทศแบบเปิด ย่อมจะมีโครงสร้างทางการค้าระหว่างประเทศที่มีขนาดและบทบาทของภาคการค้าระหว่างประเทศขยายตัวใหญ่มากขึ้นโดยการเติบโตของเศรษฐกิจไทยค่อนข้างที่จะสัมพันธ์กับการเติบโตของเศรษฐกิจโลก

โครงสร้างการส่งออกของสินค้าไทยในช่วงพ.ศ. 2523 จะขึ้นอยู่กับสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรแปรรูป หรือเป็นสินค้าที่มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในประเทศสูง และรวมถึงสินค้าที่ผลิตโดยใช้แรงงานที่มีทักษะน้อย อย่างไรก็ตาม กระแสการลงทุนของต่างประเทศรวมกับการพัฒนาฝีมือแรงงานในช่วงทศวรรษที่แล้วทำให้โครงสร้างการผลิตและการส่งออกนั้นเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีในการผลิตสูงขึ้น

เศรษฐกิจของไทยจากการค้าระหว่างประเทศของไทยเป็นแหล่งทำรายได้เงินตราต่างประเทศที่สำคัญ และมีอัตราการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง แม้ในช่วงภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ จากการเปรียบเทียบระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2537-2539 ซึ่งเป็นช่วงก่อนเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ และปี พ.ศ. 2540-2542 ซึ่งเป็นช่วงหลังการเกิดภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ การค้าระหว่างประเทศของไทยยังมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศและมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศเพิ่มขึ้นมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากปริมาณการค้าของประเทศไทยเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 67.3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปี 2534 เป็นร้อยละ 77.2 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ในปี 2542 (สศช., 2545)

ก่อนเกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในกลางปี 2540 ประเทศไทยนับได้ว่าประสบความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมีอัตราการขยายตัวของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP growth rate) เพิ่มขึ้นเฉลี่ยมากกว่าร้อยละ 8 ต่อปี ต่อเนื่องติดต่อกันมาหลายปี โดยเฉพาะในช่วงระหว่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ยต่อปีมากกว่าร้อยละ 11 ซึ่งนับว่าสูงกว่าหลายๆ ประเทศในโลก ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 7 การผลิตของภาคเกษตรมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 2.5 ต่อปี ในขณะที่การผลิตของภาคนอกเกษตรขยายตัวเพิ่มขึ้น ประมาณร้อยละ 9 ต่อปี (สศช., 2543)

ตารางที่ 2 แสดงมูลค่าการนำเข้า การส่งออกปี 2534 - 2542

	มูลค่า (ล้านเหรียญสหรัฐ)			อัตราเพิ่ม/ลด (ร้อยละ)		
	2534-2536	2537-2539	2540-2542	2534-2536	2537-2539	2540-2542
การส่งออก	98,562	158,096	171,283	66.7	60.4	8.3
การนำเข้า	124,289	197,313	155,531	56.5	58.8	-21.2
ดุลการค้า	-25,727	-39,217	15,752	-27	-52.4	140.2

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

หากพิจารณาในภาพรวมของตลาดการส่งออกของประเทศไทย พบว่า ตลาดส่งออกของไทยยังมีการกระจายไม่มากนัก โดยตลาดส่งออกหลักของไทย ยังคงเป็นตลาดสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และอาเซียน โดยมีการสลับตำแหน่งกันบ้างในบางปี โดยในปี 2534 สหภาพยุโรป เป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของไทย มีสัดส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 21.7 ของการส่งออกรวม รองลงมาได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และอาเซียน มีสัดส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 21.3 18.1 และ 12.4 ตามลำดับ ในขณะที่ปี 2542 ตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของไทยเป็นสหรัฐอเมริกา มีสัดส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 21.7 ของการส่งออกรวม รองลงมาได้แก่ อาเซียน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น มีสัดส่วนการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 18.6 16.8 และ 14.1 ตามลำดับ (สศช., 2544: 2)

ในปัจจุบัน ในภาพรวมประเทศไทยได้หันไปพึ่งตลาดสินค้าในกลุ่มอาเซียนด้วยกันเองมากขึ้นตั้งแต่ระยะก่อนเกิดวิกฤต โดยการส่งออกไปยังตลาดอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2537-2539 มีสัดส่วนเฉลี่ยถึงร้อยละ 20.8 ของการส่งออกรวม และแม้ในช่วงวิกฤตคือในช่วงปี พ.ศ. 2540-2542 มีสัดส่วนลดลงไม่มากนักกล่าวคือ เฉลี่ยร้อยละ 19.6 ในขณะที่สัดส่วนการส่งออกไปตลาดญี่ปุ่นลดลงมาก กล่าวคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2537-2539 มีสัดส่วนเฉลี่ยร้อยละ 16.9 ของการส่งออกรวม แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2542 มีสัดส่วนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 14.3 เนื่องจากประเทศญี่ปุ่นเองก็ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจเช่นเดียวกัน (สศช., 2544: 3)

กล่าวโดยสรุป การค้าระหว่างประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งที่กำหนดการเจริญเติบโตของประเทศไทย การส่งออกเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศขึ้น โดยเฉพาะการก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงาน ซึ่งวิวัฒนาการทางการค้าระหว่างประเทศมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทั้งรูปแบบการค้าและ

โครงสร้างการส่งออก ดังนั้น การเจรจาการค้าระหว่างประเทศจึงเป็นเรื่องที่สำคัญในการลดความขัดแย้งทางการค้า และเพิ่มพูนการค้าระหว่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสินค้าส่งออกของประเทศไทยที่ผ่านมามีสาเหตุจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ ปัจจัยทางการตลาดซึ่งกำหนดโดยความต้องการสินค้านั้น ๆ ในตลาดโลก ทำให้การลงทุนและการสะสมทุนเพื่อผลิตสินค้านั้นเปลี่ยนแปลงตาม และปัจจัยทางด้านสถาบันซึ่งหมายถึงการจัดการทางการค้าในรูปของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจต่าง ๆ การแทรกแซงทางการค้าระหว่างประเทศที่เกิดจากมาตรการภาษีและมาตรการที่มีใช้ภาษี และการส่งเสริมการผลิตสินค้าที่ไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมในประเทศ

ภาพรวมการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทย

การพัฒนาการเกษตรไทยที่ผ่านมามีบทบาทสำคัญอย่างมากทั้งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ และต่อการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตของเกษตรกรไทย สำหรับการเป็นปัจจัยสำคัญในด้านการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวมนั้น ในช่วง 5 ปี (2535-2539) ก่อนการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ สินค้าเกษตรหลักที่ส่งออกประกอบด้วย ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ ยาสูบ และน้ำตาลทราย เป็นต้น รวมเป็นมูลค่าเพิ่มขึ้นตลอดกว่าปีละสองแสนล้านบาท และยังเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานของประชากรจำนวนมาก

ภายหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ภาคการเกษตรแม้ได้รับผลกระทบจากภาวะการหดตัวของเศรษฐกิจเช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ แต่ยังคงเป็นสาขาเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงในการสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ประเทศและเกษตรกร โดยมูลค่า GDP (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2541) ภาคเกษตรเพิ่มขึ้นจาก 464,745 ล้านบาท (ร้อยละ 8.96 ของ GDP รวม) ในปี 2540 เป็น 544,824 ล้านบาท (ร้อยละ 11.74 ของ GDP รวม) ในปี 2541 และเป็น 502,115 ล้านบาท (ร้อยละ 10.77 ของ GDP รวม) ในปี 2542 จากข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงเห็นได้ว่า ภาคการเกษตรไทยมีบทบาทสำคัญมากต่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจส่วนรวมของประเทศ แม้ว่าสัดส่วนมูลค่าการส่งออกสินค้าเกษตรลดลงจากร้อยละ 21.0 ในปี 2534 เป็นร้อยละ 12.0 ในปี 2542 (สศช., 2543) ซึ่งมีมูลเหตุสำคัญมาจากปริมาณการส่งออกที่ลดลงและอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทที่แข็งค่าขึ้นมากในปีดังกล่าวนี้

เมื่อพิจารณาเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรนั้น สามารถพิจารณาได้ว่า ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตภัณท์อาหารที่มีคุณภาพดีและมีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของโลก ปัจจุบันสินค้าอาหารสามารถทำรายได้เข้าประเทศปีละกว่าแสนล้านบาท ผลิตภัณท์อาหารที่ส่งออกมีทั้งที่เป็น

สินค้าแปรรูปขั้นต้น ชั้นกลางหรือสินค้าสำเร็จรูป และสินค้าสำเร็จรูป โดยเกษตรกรของไทย ดำเนินการผลิตสินค้าอาหาร และวัตถุดิบเกษตรขั้นปฐม จำแนกออกได้เป็น 6 กลุ่มสินค้าหลัก หรือสาขาย่อย (sub-sectors) ได้แก่ สาขาพืช (crops) ปศุสัตว์ (livestock) ประมง (fisheries) ป่าไม้ (forestry) บริการทางการเกษตร (agricultural services) และ ผลผลิตเกษตรที่ผ่านการแปรรูปอย่างง่ายในฟาร์ม (simple agricultural processing products) โดยสินค้าอาหารส่งออกสำคัญของไทย ประกอบด้วยสินค้า 4 กลุ่ม คือ 1) สินค้าอาหารทะเลแช่แข็ง กระป๋องและแปรรูป 2) สินค้าปศุสัตว์ (ไก่ เป็ด) 3) ผัก ผลไม้สด แช่แข็ง กระป๋องและแปรรูป และ 4) อาหารอื่น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ข้าว ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่น ๆ สิ่งปฏุงรสอาหาร เครื่องดื่ม และอื่น ๆ (เกริกไกร จีระแพทย์, 2544)

ในรายละเอียดนั้น สาขาพืชนับเป็นสาขาเศรษฐกิจที่ใหญ่และมีความสำคัญสูงสุดของการผลิตภาคการเกษตรทั้งในอดีตและในปัจจุบัน เนื่องจากมีมูลค่าของผลผลิตมวลรวมต่อปีเป็นสัดส่วนสูงสุด คือ ประมาณร้อยละ 50-60 ของมูลค่าผลผลิตมวลรวมสินค้าเกษตรกรรมทั้งหมดต่อปี สาขาเกษตรกรรมที่มีความสำคัญรองลงมาและในช่วงปีที่ผ่านมา (2535 -2540) มีอัตราการขยายตัวสูงขึ้น ได้แก่ สาขาประมงสัตว์น้ำ และสาขาการแปรรูปผลผลิตเกษตรอย่างง่าย ซึ่งมีสัดส่วนของมูลค่าผลผลิตรวมเฉลี่ยในปี 2540 ประมาณร้อยละ 19 และ 13 ของ agricultural GDP p.a. โดยมีอัตราการขยายตัวสูงเฉลี่ยประมาณร้อยละ 3.2 และ 2.2 ต่อปี ตามลำดับ (กรมเศรษฐกิจการเกษตร, 2545)

สาขาศุสัตว์นั้นเริ่มมีส่วนร่วมในการสร้างมูลค่าผลผลิตเกษตรในผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติประจำปีด้านการเกษตรลดต่ำลงเป็นลำดับ โดยสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 10 เมื่อปี 2535 เหลือเป็นร้อยละ 8 ของ agricultural GDP p.a. ในปี 2540 (สศช., 2544) ทั้งนี้เป็นเพราะสาขานี้มีอัตราการเติบโตในช่วงปีที่ผ่านมาค่อนข้างช้า คือ ร้อยละ 1.2 ต่อปี โดยในปัจจุบันนั้นได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 4.32 มาจากการขยายตัวของปศุสัตว์ที่สำคัญ เช่น สุกร ไก่เนื้อ นม ฯลฯ (กรมเศรษฐกิจการเกษตร, 2545) โดยเฉพาะไก่เนื้อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูง สนองตอบต่อตลาดส่งออกที่สำคัญ เช่น สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น ที่หลีกเลี่ยงการบริโภคเนื้อวัว เนื่องจาก การระบาดของโรค และประกอบกับการผลิตไก่เนื้อของไทยมีคุณภาพและมาตรฐาน

การส่งออกสินค้าอาหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรนั้น มีมูลค่าการส่งออกในมูลค่าล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ดังตาราง (เกริกไกร จีระแพทย์, 2544)

ตารางที่ 3 แสดงมูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร ปี 2539 - 2543

รายการ	2539	2540	2541	2542	2543
อาหารทะเลแช่แข็ง กระป๋องและแปรรูป	4114	4135	4036	4078	4359
ปศุสัตว์ (ไก่ เป็ด)	505	523	626	590	641
ผัก ผลไม้สด แช่แข็ง กระป๋องและแปรรูป	1,048	910	704	968	836
ผลิตภัณฑ์ข้าว	131	120	101	113	121
ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลี อาหารสำเร็จรูปอื่น ๆ	208	188	160	199	205
สินค้าอาหารอื่น ๆ	337	329	236	278	309
สินค้าอาหาร	6,343	6,205	5,863	6,226	6,471

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์

โดยเกริกไกร จีระแพทย์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ได้กล่าวในบรรยายพิเศษเรื่อง “นโยบายและทิศทางของการส่งออกอาหารไทยและมาตรการการกีดกันทางการค้าที่มีผลต่อประเทศไทย” ในวันจันทร์ที่ 19 มีนาคม 2544 ณ ห้อง 220 อาคารแถบ นิติ นิธิ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรื่อง “นโยบายและทิศทางของการส่งออกอาหารไทยและมาตรการการกีดกันทางการค้าที่มีผลต่อประเทศไทย” โดยกล่าวถึงการส่งออกสินค้าอาหารของไทยว่า

ในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (ปี 2539-2543) การส่งออกสินค้าอาหารของไทยขยายตัวไม่มากนัก โดยส่งออกลดลงในช่วง 3 ปีแรก และเริ่มขยายตัวเพิ่มขึ้นในปี 2542-2543 โดยในปี 2543 มีมูลค่า 6,471 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี 2542 ร้อยละ 3.9 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 9.3 ของมูลค่าการส่งออกรวม สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ กุ้งสดแช่เย็นแช่แข็ง (มูลค่า 1,512 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.7) อาหารทะเลกระป๋อง และแปรรูป (มูลค่า 2,024 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.4) ไก่สดแช่เย็น แช่แข็งและแปรรูป (มูลค่า 614 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8) ผัก ผลไม้สดแช่แข็ง กระป๋องและแปรรูป (มูลค่า 836 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 13.6) ผลิตภัณฑ์ข้าว (มูลค่า 121 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.8) ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลีและอาหารสำเร็จรูปอื่น ๆ (มูลค่า 205 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.9)

โดยเกริกไกร จีระแพทย์ได้บรรยายถึงประเทศที่เป็นคู่แข่งของประเทศไทยในสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรโดยสรุป ประกอบไปด้วย

- ฟิลิปปีนส์ คู่แข่งขันการส่งออกปลาทุ่นำกระป๋อง ปลาหมึกสดแช่แข็ง สับปะรดกระป๋อง น้ำสับปะรด สับปะรดแช่แข็ง ผลไม้อบแห้ง วุ้นมะพร้าว ผักสดแช่แข็ง ซึ่งมีความได้เปรียบกว่าไทย ทั้งทางด้านวัตถุดิบและค่าแรงถูกกว่า

- อินโดนีเซีย คู่แข่งขันการส่งออกสับปะรดกระป๋อง น้ำสับปะรด ผัก ผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็ง เครื่องเทศและสมุนไพร อาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลกระป๋อง (กุ้งกระป๋องและปูกระป๋อง) แต่สินค้ายังมีคุณภาพต่ำและมีสิ่งเจือปนตกค้างเป็นจำนวนมาก แต่ที่สำคัญเวลานี้ได้มีนักลงทุนจากไต้หวัน และสาธารณรัฐเกาหลีไปร่วมลงทุนเลี้ยงกุ้งเพื่อส่งออกเป็นจำนวนมากจนกลายเป็นคู่แข่งสำคัญในการส่งออกกุ้งสดแช่แข็งในตลาดสหรัฐอเมริกาอีกประเทศหนึ่ง

- สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมเกือบทุกชนิดเนื่องจากมีต้นทุนในการผลิตต่ำ เช่น สับปะรดกระป๋อง น้ำสับปะรด หน่อไม้กระป๋อง เส้นหมี่ก้วยเตี๋ยว พืชผักคองต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพ อาหารทะเลแช่แข็ง ปูกระป๋อง นอกจากนี้ ยังเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งออกไก่สดแช่แข็ง และผักสดแช่แข็งในตลาดญี่ปุ่น กุ้งสดแช่แข็งในตลาดสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีราคาถูกกว่าแต่คุณภาพยังด้อยกว่าของไทย

- อินเดียและบังกลาเทศ เป็นคู่แข่งสำคัญในการส่งออกกุ้งสดแช่แข็ง เนื่องจากราคาถูกกว่าไทยแต่คุณภาพด้อยกว่า นอกจากนี้ การที่ไทยยังคงต้องพึ่งพาการซื้อวัตถุดิบ (ปลาหมึก) จากสองประเทศนี้อยู่ จึงมักจะทำให้เกิดปัญหาวัตถุดิบขาดแคลนเมื่อสองประเทศงดการจำหน่ายวัตถุดิบให้แก่ไทย

- มาเลเซีย เป็นคู่แข่งในการส่งออกปลาทุ่นำกระป๋อง ผัก ผลไม้สด และแช่แข็งผลไม้กระป๋องและแปรรูปในตลาดสหภาพยุโรปและเอเชีย เนื้อปลาคะพง ในตลาดญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา

- ไต้หวัน เป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมเกือบทุกชนิดอีกประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะผัก ผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็ง สับปะรดกระป๋อง น้ำสับปะรด หน่อไม้กระป๋อง ผักคองด้วยน้ำส้ม ทั้งในตลาดสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น

- สเปน เป็นคู่แข่งในการส่งออกปลาทุ่นำกระป๋อง เนื้อปลาสดแช่แข็ง ผักกระป๋อง และแปรรูปในตลาดสหภาพยุโรป

- สหรัฐอเมริกา เป็นคู่แข่งสำคัญในการส่งออกไก่สดแช่แข็งในตลาดญี่ปุ่น

- ฟิจิ มอริเชียส มัลดีฟ และโซโลมอน เป็นคู่แข่งส่งออกปลาทูน่ากระป๋องในตลาดสหภาพยุโรป ซึ่งมีความได้เปรียบกว่าไทย เนื่องจากสหภาพยุโรปให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรโดยการยกเว้นภาษีนำเข้า

- กลุ่มประเทศละตินอเมริกา ได้แก่ เอกวาดอร์ เม็กซิโก คอสตาริกา กัวเตมาลา เปรู เป็นคู่แข่งด้านการส่งออกปลาซาร์ดีนกระป๋อง กุ้งสดแช่แข็ง ผลิตภัณฑ์อาหารทะเลอื่น ๆ ผัก ผลไม้สดแช่แข็งและแปรรูป ในตลาดสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ซึ่งได้เปรียบกว่าไทยในด้านค่าขนส่งถูกกว่าเพราะอยู่ใกล้ตลาด

ในขณะเดียวกัน ประเทศคู่แข่งเหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงสาเหตุเดียวในการที่ทำให้ประเทศไทยมีส่วนแบ่งสินค้าเกษตรในตลาดโลกอย่างที่เป็นในปัจจุบัน เงื่อนไขต่าง ๆ รวมทั้งสถานการณ์อุตสาหกรรมสินค้าเกษตรของประเทศไทยเอง ก็อาจเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การส่งออกไม่ได้มีมูลค่ามากกว่าที่เป็นในปัจจุบัน หรือมีส่วนแบ่งของตลาดที่ใหญ่ขึ้น โดยกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงการพาณิชย์ได้สรุปภาพรวมของจุดแข็ง จุดอ่อน และปัญหาของอุตสาหกรรมเกษตรไว้ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2543) โดยสรุปดังนี้

อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์

จุดแข็ง

1. มีแหล่งวัตถุดิบในประเทศที่สมบูรณ์ โดยเป็นแหล่งผลิตที่สำคัญของโลกในสินค้าอาหารที่สำคัญหลายชนิด ได้แก่ ข้าว น้ำตาล มันสำปะหลัง เนื้อไก่ กุ้ง และผลไม้เมืองร้อน
2. มีเทคโนโลยี ประสิทธิภาพ และความชำนาญเฉพาะด้านในการผลิตวัตถุดิบสำหรับอุตสาหกรรมอาหาร ทั้งด้านการเพาะเลี้ยงจับสัตว์น้ำและเลี้ยงไก่
3. ผู้ประกอบการแต่ละประเภทอุตสาหกรรมมีความชำนาญในการผลิตผลิตภัณฑ์และการใช้เทคโนโลยีมากกว่าประเทศคู่แข่งในภูมิภาคเดียวกัน สามารถผลิตสินค้าได้ตามความต้องการของผู้ซื้อได้รวดเร็ว และสามารถนำวัตถุดิบจากต่างประเทศมาแปรรูปให้เกิดมูลค่าเพิ่ม
4. ผู้ประกอบการมีความพร้อมด้านการจัดการในกระบวนการผลิต และการควบคุมคุณภาพ มีบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะกรณีของสินค้าประมง
5. ผู้ประกอบการไทยได้รับการยอมรับจากลูกค้าในต่างประเทศในเรื่องของการส่งมอบสินค้าและความรับผิดชอบต่อสินค้า
6. คุณภาพของผลิตภัณฑ์เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ โดยมีความพยายามอย่างต่อเนื่องในการรักษาคุณภาพและมาตรฐานของสินค้า และมีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์

7. ตลาดภายในประเทศมีขนาดใหญ่ ทำให้การผลิตเกิดการประหยัดต่อขนาดการผลิต (economies of scale)

จุดอ่อน

1. เกษตรกรผู้ผลิตวัตถุดิบบางชนิด เช่น ผัก ผลไม้ มันสำปะหลัง ยังขาดระบบการจัดการที่ดี ทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพมาตรฐานตามความต้องการของโรงงาน และขาดความสม่ำเสมอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ
2. ขาดการวิจัยพัฒนาพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ ทำให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ไม่ได้คุณภาพตามความต้องการของโรงงานและตลาด ปริมาณการผลิตไม่สม่ำเสมอและมีต้นทุนการผลิตสูงในกรณีที่ต้องนำเข้าพันธุ์จากต่างประเทศ
3. ไม่มีระบบการรับช่วงการผลิตระหว่างเกษตรกรและโรงงานที่สอดคล้องกันทั้งด้านชนิดของวัตถุดิบ คุณภาพ ปริมาณ และระยะเวลา ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของอุตสาหกรรมแปรรูปผักและผลไม้
4. วัตถุดิบที่สำคัญบางชนิดมีไม่เพียงพอในประเทศต้องพึ่งพาการนำเข้า เช่น ปลาหมึก และวัตถุดิบในการผลิตอาหารสัตว์
5. ขาดการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงออกสู่ตลาด การผลิตส่วนใหญ่ยังผลิตตามคำสั่งซื้อ
6. ต้นทุนการผลิตสูงในส่วนของวัตถุดิบ เช่น ปุ๋ย อาหารสัตว์ เคมีภัณฑ์ เวกซ์ภัณฑ์ ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญและมีราคาสูงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ
7. ต้นทุนบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นเนื่องจากต้องนำเข้าวัสดุที่ใช้บรรจุผลิตภัณฑ์
8. ประเทศไทยยังไม่มีทักษะในด้านการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในต่างประเทศ ผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นเพียงผู้รับจ้างผลิต ทำให้ผู้ซื้อมีโอกาสที่จะเลือกซื้อสินค้าจากประเทศอื่นที่มีราคาถูกกว่า

สำหรับปัญหาของอุตสาหกรรมเกษตรที่มีความสำคัญลำดับสูง (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2543) ประกอบด้วย

1. การขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของประเทศที่ชัดเจน การพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารที่ผ่านมามีลักษณะต่างฝ่ายต่างดำเนินการ ไม่มีวิสัยทัศน์ร่วมของประเทศ โดยแต่ละกระทรวงจะมีนโยบายด้านอุตสาหกรรมอาหาร ตามบทบาทความรับผิดชอบของตน ซึ่งมักจะไม่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากอุตสาหกรรมอาหาร

เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตการเกษตรเป็นวัตถุดิบ ซึ่งภาคเกษตรเป็นภาคการผลิตที่สำคัญของประเทศ เกี่ยวข้องกับประชาชนจำนวนมาก และครอบคลุมทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายระดับประเทศ ที่ชัดเจนสำหรับให้หน่วยงานของรัฐ เกษตรกร และภาคอุตสาหกรรม ได้รับรู้และกำหนดแนวทางรองรับให้สอดคล้องกัน เพื่อรับมือกับการแข่งขันในตลาดโลกที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่รุนแรงขึ้น มีการใช้ข้อกำหนดต่างๆ เป็นเครื่องมือในการกีดกันทางการค้ามากขึ้น

2. เกษตรกรขาดระบบการจัดการการผลิตที่มีประสิทธิภาพ ทำให้วัตถุดิบมีคุณภาพไม่ดีพอและมีปริมาณการผลิตไม่สม่ำเสมอ บางครั้งขาดแคลนหรือบางครั้งล้นตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับระบบการจัดการที่ดี ทั้งในด้านการผลิต การรักษาคุณภาพผลผลิต และการจำหน่าย กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่มักจะตัดสินใจผลิตตามความถนัด ตามเกษตรกรรายอื่น หรือตามราคาผลผลิตในปีก่อน มักไม่มีการวางแผนการผลิตล่วงหน้า และไม่ได้ศึกษาความต้องการของตลาด ทำให้ผลผลิตที่ได้ไม่ตรงกับความต้องการทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เกษตรกรรายย่อยทั่วไปยังขาดความรู้ด้านการจัดการคุณภาพ และระบบการผลิตที่ยั่งยืน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี และระยะเวลาการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสม เพื่อให้ปริมาณสารตกค้างอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ หรือวิธีการเก็บรักษาผลผลิตเพื่อลดการสูญเสีย สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญของอุตสาหกรรม เนื่องจากผู้บริโภคปลายทางโดยเฉพาะในต่างประเทศให้ความสำคัญด้านคุณภาพสูง หากวัตถุดิบมีคุณภาพไม่เหมาะสม จะทำให้ผลผลิตที่ได้มีราคาต่ำลงมาก และเนื่องจากต้นทุนส่วนใหญ่ของอุตสาหกรรมอาหารเป็นค่าวัตถุดิบ การลดการสูญเสียของวัตถุดิบในกระบวนการผลิต จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงขึ้น

3. การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีของอุตสาหกรรมอาหารในประเทศไทยยังมีน้อย กระบวนการแปรรูปอาหารยังไม่มีประสิทธิภาพพอ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง และมีคุณภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ซื้อ แม้ว่าประเทศไทยจะส่งออกอาหารเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังเป็นสินค้าที่มีราคาถูกหรือมีมูลค่าเพิ่มไม่สูงมากนัก การพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมในโลก ทั้งในเรื่องขบวนการผลิต การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ด้านการวิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของอาหารเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิต ที่จะผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง และการเพิ่มความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์ รวมทั้งการผลิตอาหารพร้อมบริโภค (ready to eat) ยังมีน้อยมาก ในขณะที่อุตสาหกรรมอาหารขนาดกลางและขนาดเล็ก ยังมีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ขาดการวางแผนในการจัดหาวัตถุดิบ ทำให้การใช้กำลังการผลิตไม่เต็มที่

4. เกษตรกรและผู้ประกอบการขาดข้อมูลการตลาดและกฎระเบียบที่จำเป็นต้องรู้ ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ เช่น ความต้องการวัตถุดิบ ปริมาณการผลิตวัตถุดิบ เทคโนโลยีการแปรรูป คุณภาพมาตรฐานสินค้า กฎระเบียบ ข้อมูลการตลาด ตลอดจนผลการวิจัยต่างๆ มีหลายหน่วยงานจัดทำแต่กระจัดกระจาย ไม่มีการจัดการที่ดีทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องไม่สามารถใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างเต็มที่ การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อผู้ประกอบการรายย่อยหรือเกษตรกรยังไม่ทั่วถึง

5. การขาดระบบเชื่อมโยงและการรับช่วงการผลิต การตลาด ซึ่งเป็นอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารของไทย คือ การขาดความเชื่อมโยงที่เหมาะสมระหว่างภาครัฐ ผู้ผลิตวัตถุดิบ (เกษตรกร) ผู้แปรรูป ผู้ส่งออก เนื่องจากผลผลิตเกษตรเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย ในขณะที่เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย การเชื่อมโยงโดยตรงกับโรงงานอุตสาหกรรมเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่สะดวก ควรมีการพัฒนาระบบตัวแทนซึ่งอาจเป็นกลุ่มหรือสหกรณ์เพื่อดูแลเรื่องคุณภาพวัตถุดิบ ถ่ายทอดความรู้ข่าวสารข้อมูลที่เป็นจำเป็นเพื่อให้เกิดการรับช่วงการผลิตที่สอดคล้องกัน ปัจจุบันการรวมกลุ่มของเกษตรกรทั้งในรูปของสหกรณ์ หรือกลุ่มเกษตรกรยังไม่มีความเข้มแข็งพอ ทำให้การจัดการการผลิตไม่มีประสิทธิภาพ ในส่วนของภาคอุตสาหกรรมเองซึ่งส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดกลาง และขนาดย่อมมีข้อจำกัดในเรื่องเงินทุน การผลิตจึงนิยมใช้เทคโนโลยีขั้นต้น ผลิตสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ การรวมตัวกันเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มอุตสาหกรรมมีน้อย ทำให้ไม่สามารถดำเนินการในบางเรื่องให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ เช่น การจัดหาวัตถุดิบ การเจาะช่องทางการตลาด รวมทั้งการเพิ่มมูลค่าของสินค้าก็กระทำได้ยาก เพราะการดำเนินการเพียงลำพังทำให้ต้นทุนสูงและขาดพลังในการต่อรอง

สำหรับสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งของไทยนั้น จากตารางต่อไปนี้จะเห็นได้ว่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็ง มีปริมาณมากเป็นอันดับหนึ่ง ในหมวดสินค้าเกษตรที่เกี่ยวข้องกับปศุสัตว์ ดังนี้

ตารางที่ 4 ปริมาณ และประมาณการส่งออกสินค้าปศุสัตว์

Thai Export of Livestock Products

Product	1999	2000(p)		2001(f)		Ratio (%)
	Mill.Baht	Tons	Mill.Baht	Tons	Mill.Baht	
Chicken Meat	23,486	332,794	27,274	340,000	28,700	1.03
- Frozen	14,817	245,994	15,990	250,000	17,000	0.61
- Cooked	8,669	86,800	11,284	90,000	11,700	0.42
Duck Meat	722	8,326	640	8,500	701	0.03
Pork Meat (Raw and Cooked)	333	6,040	616	6,500	670	0.02
Egg (Mill.Pieces)	45	80	106	60	102	0.00
<i>Total</i>	24,586		28,666		30,173	1.1
Thai Food Export Value	377,968		375,500		380,000	
Ratio (%)	6.50		7.63		7.94	

Source : Office of Agricultural Economic, Department of Livestock , Department of Business Economic.

Caution : 2000-2001 Predict and forecast by Association in Thai Livestock.

ที่มา : สมาคมผู้ผลิตไก่เพื่อส่งออกไทย

จากตารางจะเห็นได้ว่า ปริมาณการส่งออกไก่สดแช่แข็งนั้นมีมูลค่าและปริมาณสูงเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งอาจประมาณการต่อไปในอนาคตว่า การส่งออกไก่สดแช่แข็ง จะคงความสำคัญต่อปริมาณการส่งออกสินค้าโดยรวมของประเทศต่อไปอีก แต่เนื่องจากเงื่อนไขที่เป็นธรรมชาติของสินค้าเกษตร คือมีสภาพความคงทนน้อยกว่าสินค้าอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ คือมีการเสื่อมสลายสภาพตามธรรมชาติ หรือการผุพังเน่าเปื่อย แม้จะผ่านการแปรรูปเพื่อถนอมสภาพด้วยวิธีการ

ต่างๆ เช่นการแข่งแข่ง หรือผ่านกระบวนการทอด,หมัก แล้วก็ตาม ซึ่งเงื่อนไขต่างๆเหล่านี้ ถือเป็นปัจจัยภายในตัวของสินค้าเอง ผู้ประกอบการจึงจำเป็นต้องหามาตรการอื่นมารองรับ นอกเหนือจากการแปรรูปเพื่อถนอมสภาพ เช่นการจัดการด้านการขนส่งที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เวลาจัดส่งให้ถึงผู้รับในเวลาให้น้อยที่สุด,การพัฒนากระบวนการแปรรูปเพื่อถนอมสภาพ,หรือการวางแผนการผลิตแล้ว สิ่งเหล่านี้ ถือเป็นปัจจัยที่ผู้ประกอบการ จำต้องดำเนินการภายในองค์กรของตน หากแต่ว่าการแก้ไขปัญหามีความสำคัญในระดับสูงขึ้น ไป เช่นปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมของระบบ ได้แก่ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากมาตรการต่างๆ ของตลาดที่จะส่งสินค้าเข้าไปขาย ซึ่งอาจเกิดจากมาตรการกีดกันทางการค้า,ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเนื่องจากการตรวจพบสารตกค้างในสินค้า,คุณภาพของสินค้าที่ไม่สามารถแข่งขันกับคู่แข่งได้ หรือการนำระบบการรับรองมาตรฐานต่างๆ เช่นผู้ประกอบการจะต้องผลิตสินค้าภายใต้สภาวะแวดล้อมที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หรือ ISO 14001,การป้องกันการปนเปื้อนของวัตถุดิบในสินค้าเช่นการกำหนดมาตรการวิเคราะห์และควบคุมจุดที่อาจเกิดอันตราย หรือ Hazard Analysis Critical Control Points (HACCP) สิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัญหา ที่รัฐและภาคเอกชน ต้องร่วมมือกันดำเนินการขจัดให้หมดไป โดยจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนแล้ว ภาครัฐโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่เกิดจากเงื่อนไขเหล่านี้ และกำลังศึกษาสู่ทางตลอดจนการกำหนดหลักสูตรเพื่อจัดการอบรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบรายละเอียดของมาตรการเหล่านี้ ซึ่งภาคเอกชนในฐานะผู้ประกอบการบางราย เช่นเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซี.พี. ในฐานะผู้ส่งออกสินค้าทางการเกษตรประเภทไก่สดแช่แข็งรายใหญ่ ซึ่งได้รับผลกระทบมากพอสมควร ก็ได้มีการดำเนินการโดยจัดกระบวนการในการผลิต ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขบางรายการบ้างแล้ว เช่นการจัดทำระบบมาตรฐาน ISO 14001 ในหน่วยงานที่ถือเป็นภาคการผลิตเพื่อการส่งออก และการจัดทำมาตรการมาตรการวิเคราะห์และควบคุมจุดที่อาจเกิดอันตราย หรือ Hazard Analysis Critical Control Points (HACCP) ส่วนลำดับแรกนี้จะขอกล่าวถึงภาพรวมของเงื่อนไขของเศรษฐกิจโลกต่อสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของไทย ในภาพรวมก่อน

เงื่อนไขของเศรษฐกิจโลกต่อสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของไทย

ดังที่กล่าวในบทที่ 2 ในส่วนของปัจจัยภายนอกประเทศที่ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายด้านการต่างประเทศนั้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมามีความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในโลกหลายประการที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและรูปแบบการจัดการของรัฐต่อปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเป็นลำดับต้นๆ ในระบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐจะมีอยู่ 4 ประเด็น คือ การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก เศรษฐกิจใหม่ที่เป็น

ผลจากกระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องปรับตัวอย่างมาก การเพิ่มพูนความสำคัญในสถานะและบทบาทขององค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ได้มีฐานะเป็นรัฐ และการเปลี่ยนแปลงในเงื่อนไขของสภาพสังคมประชาคมโลก

1. การล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก ได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะการเปลี่ยนสภาพของประเทศสังคมนิยมเก่ามาเป็นประเทศทุนนิยมใหม่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสถานะการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการที่ประเทศเหล่านี้ได้เปิดประเทศรองรับการเป็นประเทศฐานอุตสาหกรรมให้กับประเทศอุตสาหกรรมต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากประเทศเวียดนาม ซึ่งยังคงดำเนินการปกครองแบบสังคมนิยม แต่ได้เปิดประเทศรับการเป็นประเทศฐานการผลิตให้กับประเทศอุตสาหกรรม ซึ่งประเทศเวียดนามได้เริ่มเป็นประเทศคู่แข่งทางการค้าสินค้าเกษตรที่สำคัญประเทศหนึ่งของประเทศไทย นอกจากประเทศเวียดนามแล้ว ประเทศที่เข้าสู่ตลาดการค้าโลกและได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกที่ได้ก้าวมาเป็นคู่แข่งการค้าที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก คือ ประเทศจีน แต่ในขณะเดียวกัน การเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีนก็ย่อมส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเช่นเดียวกันในฐานะการเปิดตลาดที่ใหญ่ขึ้น และการทำให้ประเทศจีนต้องยอมรับกติกาการค้าระหว่างประเทศที่ประเทศต่าง ๆ ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นไว้ในองค์การการค้าโลก

นอกจากนั้น เมื่อผลของสงครามเย็นได้บรรเทาเบาบางลง ส่งผลต่อบรรยากาศการลงทุนที่ทำให้บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ได้ขยายการดำเนินการในภูมิภาคต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งการค้าระหว่างประเทศในรูปของบริษัทข้ามชาติ (multi-national corporations) ได้มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย ซึ่งรวมถึงมีความสำคัญอย่างมากต่อระบบเศรษฐกิจโลกในปัจจุบัน

การที่บริษัทข้ามชาติมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมถึงนโยบายระหว่างประเทศ ด้วยสาเหตุที่ว่า บริษัทข้ามชาติดำเนินกิจการในขอบเขตทั่วโลกและย่อมส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภายในของประเทศนั้น ๆ รวมถึงอำนาจการตัดสินใจของรัฐบาลประเทศนั้น ๆ ด้วย การตัดสินใจของบริษัทข้ามชาติซึ่งกระทำกัน ณ สำนักงานใหญ่ในประเทศแม่ของบริษัทอาจส่งผลกระทบให้ภาวะการว่างงานในอีกประเทศหนึ่งได้ ซึ่งย่อมเป็นผลต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงภายในของประเทศนั้น ๆ ทั้งในด้านบวกหรือด้านลบต่อความมั่นคงของประเทศ และยังจะนำไปสู่ภาวะการพึ่งพาที่มากขึ้นหรือน้อยลงของประเทศนั้นต่อประเทศแม่ของบริษัทข้ามชาตินั้น ๆ ด้วย อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศอาจจะถูกเร่งให้เร็วขึ้นหรือถูกทำให้ชะลอตัวลงโดยการตัดสินใจของบริษัทข้ามชาติและไม่จำเป็นว่าประเทศนั้นจะเป็นประเทศที่ตั้งของสำนักงานใหญ่ของบริษัทหรือประเทศที่บริษัทไปตั้งสาขาอยู่ (สมพงศ์ ชูมาก, 2544: 173-

174) ซึ่งประสิทธิภาพในการผลิตของบริษัทข้ามชาติยังได้ส่งผลกระทบอย่างใหญ่หลวงต่อเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจภายในประเทศที่บริษัทข้ามชาตินั้นดำเนินธุรกรรมอยู่ ซึ่งเหตุนี้ทำให้บริษัทข้ามชาติมีบทบาทสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ประเทศไทยในฐานะที่ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรี ซึ่งส่งผลให้บริษัทข้ามชาติมากมายได้เข้ามาดำเนินธุรกรรมในประเทศไทย และในบางครั้งได้ส่งอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของประเทศไทย ดังเช่น การเรียกร้องให้มีการทบทวนอัตราภาษีรถเนกประสงค์ของบริษัทไคร้สเตอร์ ของประเทศอเมริกา เพื่อให้รถเนกประสงค์มีราคาที่สามารถแข่งขันกับกับรถยนต์รูปแบบอื่น ๆ ได้

ปัจจัยที่ส่งผลให้บริษัทข้ามชาติในปัจจุบันทวีความสำคัญขึ้นในเวทีเศรษฐกิจโลกและต่อประเทศไทยนั้น ก็ด้วยสาเหตุที่ว่า บริษัทข้ามชาติมีขนาดที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (increasing size) ทั้งในแง่ของขนาดใหญ่โตในแง่ของเงินทุนหมุนเวียนของบริษัทและการมีสาขากระจายไปประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ตัวอย่างเช่น บริษัทยูนิแคล หรือ บริษัทแอกซอนที่ดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับน้ำมัน ก็มีการกระจายสาขาไปทั่วโลก รวมทั้งเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจการขุดเจาะน้ำมันรายใหญ่ของประเทศไทย เช่นเดียวกับ บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งเป็นบริษัทด้านการค้าสินค้าเกษตรของไทย ก็มีสาขาดำเนินการอยู่ 7 สาขา ประกอบด้วย สาขา ณ ประเทศเบลเยียม ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอาฟริกาใต้ และประเทศสหรัฐอเมริกาฮับเอมิเรตส์ โดยยังได้ดำเนินการในประเทศพม่า และส่งอิทธิพลต่อเศรษฐกิจพม่าในระดับหนึ่งเช่นกัน

นอกจากนั้น บริษัทข้ามชาติเหล่านี้ยังได้กระจายผลิตภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (increasing diversity) (สุวิทย์ ภรณวลัย, 2540: 21) ดังจะเห็นได้จาก การที่บริษัทข้ามชาติได้ทำการผลิตสินค้าและบริการที่หลากหลาย มีการสร้างผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากขึ้น เช่น บริษัทเนสท์เล่ (Nestle) ที่ดำเนินการผลิตสินค้าบริโภคจำนวนมาก และครอบคลุมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มากมาย เช่นเดียวกับ บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ก็ได้ดำเนินธุรกิจด้านสินค้าเกษตรในแขนงต่าง ๆ มากมาย และมีการกระจายผลิตภัณฑ์เข้าไปในตลาดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

นอกจากนั้น บริษัทข้ามชาติยังได้ทำให้ตลาดมาอยู่ภายในบริษัทเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ของบริษัทข้ามชาติ (increasing internalised market) (สุวิทย์ ภรณวลัย, 2540: 21) เช่น การที่บริษัทไคร้สเตอร์-แคมเลอร์ บริษัทแม่ของผลิตภัณฑ์รถยนต์เมอร์เซเดส เบนซ์ (Mercedes Benz) ได้เข้ามาทำการตลาดในประเทศไทยทั้งหมดแทนผู้ดำเนินการเดิม บริษัทธนบุรีประกอบรถยนต์ ซึ่งเป็นบริษัทของประเทศไทย เช่นเดียวกับบริษัทนครกิจที่เป็นบริษัทจำหน่ายรถยนต์ยี่ห้อบี เอ็ม ดับเบิลยู (BMW) ของประเทศไทยในอดีต ก็ต้องกลายมาเป็นเพียงบริษัทตัวแทนจำหน่ายภายหลังจากการเข้า

มาควบคุมการตลาดอย่างเต็มตัวของบริษัท บีเอ็มดับเบิลยู ประเทศไทย (BMW Thailand) ที่เป็นบริษัทจากประเทศเยอรมนี เพื่อดำเนินการธุรกิจ โดยเฉพาะการควบคุมการตลาดอย่างเต็มตัว

การที่บริษัทข้ามชาติต่าง ๆ ที่มีมากมายในโลกได้เติบโตขึ้นอย่างมากทั้งในประเทศไทยและในตลาดโลกในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เป็นพัฒนาการที่เริ่มต้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ที่มหาอำนาจตะวันตกฝ่ายชนะสงครามที่ได้สร้างระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศระดับโลกใหม่ และเป็นผลจากการที่ประเทศต่าง ๆ มีความต้องการสินค้ามากขึ้น รวมถึงรสนิยมของการบริโภค อุปโภคสินค้ามีความใกล้เคียงกันมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการเข้ามาติดต่อกันมากขึ้น ประกอบกับการที่การกีดกันทางการค้าของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ได้เริ่มลดลง ทำให้ตลาดของสินค้าต่าง ๆ เริ่มขยายตัวมากขึ้น จนเป็นตลาดที่ใหญ่พอในการดำเนินการผลิตเพื่อประเทศมากกว่าหนึ่งตลาด ทำให้เกิดการขยายของตลาดและการลงทุนในรูปแบบของบริษัทข้ามชาติมากขึ้น

การลงทุนระหว่างประเทศของบริษัทข้ามชาติมีรูปแบบการดำเนินการหลัก ๆ 4 รูปแบบ (สมพงศ์ ชูมาก, 2544: 171-174) คือ การดำเนินการบริหารแบบแม่-ลูก (Mother-Daughter agreement) เป็นการให้บริษัทสาขาที่ดำเนินการอยู่ในประเทศต่าง ๆ บริหารสาขาโดยตนเอง โดยมีการให้คำแนะนำเพียงเล็กน้อย หรือ ไม่มีเลย รูปแบบที่สอง คือ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ซึ่งจะต้องใช้เงินทุนมหาศาลในการดำเนินการ แต่จะทำให้บริษัทข้ามชาติเหล่านี้เป็นเจ้าของกิจการโดยสมบูรณ์ มีอำนาจควบคุมบริษัทสาขาได้อย่างเต็มที่ รูปแบบที่สาม คือ การร่วมทุน (Joint Venture) เป็นการร่วมทุนของบริษัทต่างชาติดกับภาครัฐหรือภาครัฐของประเทศหนึ่ง และรูปแบบที่สี่ คือ การทำความตกลงให้สิทธิในการผลิต (licensing Agreements) เป็นการที่บริษัทข้ามชาติไม่ไปลงทุนโดยตรงในประเทศอื่น แต่เลือกที่จะทำการตกลงให้สิทธิการผลิต โดยบริษัทข้ามชาติจะได้รับค่าตอบแทน ในขณะที่บริษัทข้ามชาติจะมีข้อจำกัดในด้านความยืดหยุ่นในการตัดสินใจและการควบคุมการผลิตต่าง ๆ นี้

การลงทุนระหว่างประเทศในรูปแบบหลักนี้ ล้วนเป็นการลงทุนที่มีบทบาทต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทย ทั้งในแง่ของการเป็นแหล่งงานให้กับประชาชนของประเทศ การเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ เช่น จากการส่งออกของรถยนต์ ซึ่งเป็นของบริษัทข้ามชาติ แต่ได้มาตั้งฐานการผลิตในประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งของเศรษฐกิจระหว่างประเทศในแง่ของบริษัทข้ามชาตินั้น ได้ส่งผลสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยอย่างไม่ต้องสงสัย ซึ่งรวมถึงส่งผลกระทบต่อนโยบายด้านต่าง ๆ ของประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกันนโยบายด้านต่าง ๆ ของประเทศไทย ทั้งในแง่ของนโยบายว่าด้วยการค้าระหว่าง

ประเทศหรือนโยบาย กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกรรมของบริษัทข้ามชาติก็ต้องส่งผลต่อการดำเนินธุรกรรมของบริษัทข้ามชาติเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

ความสัมพันธ์ของบริษัทข้ามชาติกับเศรษฐกิจของไทยนั้น ต่างเป็นไปในลักษณะการประสานและต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายเอาไว้ โดยนโยบายที่เกี่ยวกับการดำเนินการต่อการเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยนั้น จะเป็นนโยบายที่ครอบคลุมทั้งการให้การสนับสนุนให้เกิดธุรกรรมด้านเศรษฐกิจของบรรดาบริษัทข้ามชาติ หรือ การให้ความสนับสนุนจากรัฐอื่น ๆ ในการเข้ามาลงทุนในประเทศไทย เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศไทยมีการขยายตัว มีการจ้างงาน และมีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจ ดังเช่น มีการจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน มีการจัดทำฐานข้อมูลเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้ นักธุรกิจต่างชาติ หรือ บริษัทข้ามชาติได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาดำเนินธุรกิจในประเทศไทย ในขณะเดียวกัน นโยบายด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยก็ต้องดำเนินการเพื่อสนับสนุนให้ธุรกิจของประเทศไทยเองสามารถที่จะดำเนินการแข่งขันในตลาดได้ ดังจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้ออกกฎหมายป้องกันการทุ่มตลาด หรือ เงื่อนไขต่าง ๆ ในการที่บริษัทข้ามชาติจะมาดำเนินธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นการสนับสนุนให้ธุรกิจของประเทศไทยเองสามารถแข่งขันได้แล้ว ยังเป็นการรักษาผลประโยชน์ของชาติไม่ให้ถูกกอบโกยได้อย่างเสรีจากทุนนิยมต่างประเทศ

2. กระแสเศรษฐกิจใหม่ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ว่าระบบเศรษฐกิจโลกมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง ระบบการศึกษา ความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยมีตัวจักรสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นตัวเร่งในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการผลิตของประเทศต่างๆ ที่ผันตัวเองจากสังคมเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (industrial economy) ไปสู่สังคมเศรษฐกิจบริการ (service economy) คือเป็นการผลิตที่ใช้สารสนเทศ หรือ องค์ความรู้เข้มข้น (information knowledge intensive production) มากขึ้น นวัตกรรมใหม่ๆ ก่อเกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย ระบบการสื่อสารรวดเร็วอย่างก้าวกระโดด เครือข่ายสารสนเทศในส่วนต่างๆ ของโลกเชื่อมสัมพันธ์กันมากขึ้นที่ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญอีกครั้งในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลก

เศรษฐกิจใหม่นั้นเป็นผลพวงจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ได้นำโลกเข้ามาสู่ยุคใหม่ที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมเศรษฐกิจโลกที่มีความสลับซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น เกิดกระแสการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค เกิดกระแสการเคลื่อนย้ายทุนและการลงทุนต่างประเทศอย่างเสรี

กระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกดังกล่าว ได้ส่งผลให้การแข่งขันทางการค้ามีความรุนแรงขึ้น ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ได้จับตัวรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจการค้าเสรีในปัจจุบัน คือ องค์การการค้าโลก (WTO) ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการมาจากความตกลงว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า หรือ แกดต์ (General Agreement on Tariffs and Trade : GATT) ได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2538 โดยประเทศไทยเป็นสมาชิกก่อตั้งองค์การการค้าโลกลำดับที่ 59 เมื่อวันที่ 28 ธันวาคม 2537

องค์การการค้าโลกมีหน้าที่สำคัญ คือ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2544)

1. บริหารความตกลงการค้าหลายฝ่ายและพหุภาคีภายใต้องค์การการค้าโลก โดยผ่านคณะมนตรี (council) และคณะกรรมการ (committee) ต่างๆ ตลอดจนดูแลให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณี
2. เป็นเวทีเพื่อการเจรจาลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ทั้งในรูปของมาตรการภาษี ศุลกากร และมาตรการที่มีใช้ภายในศุลกากร
3. เป็นเวทีเพื่อให้สมาชิกหันหน้าเข้าหาหรือเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งทางการค้า และหากไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะจัดตั้งคณะผู้พิจารณาทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง และให้ข้อเสนอแนะ
4. เป็นองค์กรที่ติดตามสถานการณ์การค้าระหว่างประเทศ และจัดให้มีการทบทวนนโยบายการค้าของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ
5. ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศกำลังพัฒนาในด้านข้อมูล ข้อเสนอแนะ เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามพันธกรณีได้อย่างเพียงพอ ตลอดจนทำการศึกษาประเด็นการค้าที่สำคัญๆ
6. ประสานงานกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลกเพื่อให้นโยบายเศรษฐกิจโลกสอดคล้องกันยิ่งขึ้น

สำหรับการดำเนินการขององค์การการค้าโลกนั้น จะตั้งอยู่บนหลักการดังนี้ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2544)

1. การใช้มาตรการ กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับการค้า โดยไม่เลือกปฏิบัติกับประเทศสมาชิก กล่าวคือ ให้การปฏิบัติต่อสินค้าจากทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน (Most-Favored-Nation-Treatment : MFN) โดยไม่เลือกปฏิบัติกับประเทศคู่ค้าโดยคู่ค้าหนึ่งและปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าเท่าเทียมกับสินค้านำเข้าในประเทศ (National Treatment) ไม่ว่าจะเป็นการเก็บภาษีภายในหรือการกำหนดกฎระเบียบต่างๆ
2. ความโปร่งใส สมาชิกจะต้องเปิดเผยข้อมูลกฎระเบียบทางการค้าแก่สาธารณชน

และแจ้งประเทศอื่น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบการค้า รวมทั้ง ต้องให้ความร่วมมือกับประเทศอื่น เมื่อได้รับข้อเรียกร้องให้ชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับกฎระเบียบมาตรการทางการค้า

3. ให้ความคุ้มครองผู้ผลิตภายในด้วยภาษีศุลกากรเท่านั้น (Tariff-only protection) โดยใช้ภาษีศุลกากรเป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองผู้ผลิตภายในได้ แต่ต้องพร้อมที่จะเจรจาเพื่อลดอัตราภาษีลงในแต่ละรอบการเจรจา

4. สมาชิกร่วมกันทำให้การค้าระหว่างประเทศมีเสถียรภาพและความมั่นคง (Stability and Predictability) สมาชิกต้องไม่เพิ่มภาษีศุลกากรเกินกว่าอัตราที่ผูกพันไว้ หากจำเป็นต้องเพิ่ม จะมีการชดเชยผลประโยชน์ให้แก่ประเทศที่เสียหาย

5. ส่งเสริมการแข่งขันทางการค้าที่เป็นธรรม ประเทศสมาชิกสามารถเก็บภาษีตอบโต้การทุ่มตลาดและการอุดหนุนสินค้าเข้าได้ หากได้สวนตามระเบียบขององค์การการค้าโลกแล้วพบว่า มีการทุ่มตลาดหรือการอุดหนุนจริงและก่อให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมภายใน

6. สมาชิกมีสิทธิใช้ข้อยกเว้นในกรณีฉุกเฉินและจำเป็น โดยสามารถใช้มาตรการคุ้มกันชั่วคราวในกรณีที่มีการนำเข้ามากผิดปกติและสามารถจำกัดการนำเข้าเพื่อวัตถุประสงค์ในการแก้ไขการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศหรือในกรณีที่เป็นข้อยกเว้นทั่วไป เช่น เพื่อรักษาสุขภาพประชาชน สัตว์และพืช เพื่อศีลธรรมอันดีและเพื่อความมั่นคงภายใน เป็นต้น

7. การรวมกลุ่มทางการค้าเพื่อลดภาษีระหว่างกันได้ หากมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายการค้า (No Trade Blocks) แต่ต้องไม่มีจุดประสงค์เพื่อกีดกันการนำเข้าสินค้าจากประเทศนอกกลุ่มและไม่กระทบผลประโยชน์เดิมของประเทศนอกกลุ่ม

8. การยุติข้อพิพาทระหว่างสมาชิก โดยจัดให้มีการหารือระหว่างประเทศสมาชิกและหากไม่สามารถตกลงกันได้จะจัดตั้งคณะผู้พิจารณาหรือคณะลูกขุนทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงและให้ข้อเสนอแนะ

9. ให้สิทธิพิเศษแก่ประเทศกำลังพัฒนาในการปฏิบัติตามพันธกรณี (Special and Differential Treatment: S&D) เพื่อเป็นแต้มต่อในการเปิดตลาดแก่ประเทศกำลังพัฒนา เช่น ลดภาษีน้อยกว่า ในเวลานานกว่า นอกจากนี้ยังผ่อนผันให้ประเทศกำลังพัฒนาจำกัดการนำเข้าได้ หากมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและรักษาเสถียรภาพดุลการชำระเงิน และให้ประเทศพัฒนาแล้วให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) แก่ประเทศกำลังพัฒนาได้

ภายหลังการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) เสร็จสิ้นลงในปี 2537 ได้มีความตกลงหลายความตกลง เช่น ความตกลงว่าด้วยการเกษตร ความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการสุขอนามัยพืชและสัตว์ ความตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเสื้อผ้า ความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ความตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนเกี่ยวกับการค้า ความตกลงว่า

ด้วยการอุดหนุนและมาตรการตอบโต้ ความตกลงว่าด้วยการประเมินราคาเพื่อศุลกากร ความตกลงว่าด้วยกฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า ความตกลงว่าด้วยการออกใบอนุญาตนำเข้า ความตกลงว่าด้วยมาตรการคุ้มกันสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ และการยุติข้อพิพาท ซึ่งมีผลให้การค้าโลกเสรียิ่งขึ้น กฎเกณฑ์การค้าโลกมีความเป็นสากล โปร่งใส และเป็นธรรมมากขึ้น ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ

1. การเปิดตลาด เป็นเรื่องการลดภาษีสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้จัดทำความตกลงเพื่อเปิดเสรีสินค้าเกษตรและสินค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มขึ้นเป็นการเฉพาะ
2. กฎระเบียบทางการค้าต่างๆ ที่สำคัญ ได้แก่ มาตรการเก็บภาษีต่อต้านการทุ่มตลาด และการตอบโต้การอุดหนุน มาตรการสุขอนามัยพืช กฎระเบียบเกี่ยวกับการประเมินราคาศุลกากร เป็นต้น
3. กฎระเบียบการค้าในเรื่องใหม่ ๆ ได้แก่ ด้านการลงทุน ทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าบริการ

ผลของการมีองค์การการค้าโลก และข้อตกลงว่าด้วยการค้าโลก โดยเฉพาะในสินค้าเกษตรนั้น เป็นการทำให้การค้าสินค้าเกษตรของประเทศไทยได้รับผลดีในหลายประการ เนื่องจากในการค้าสินค้าเกษตรของโลกนั้น ประเทศไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับ 15 ของโลก (สศช., 2545) แต่ที่ผ่านมาก่อนที่จะมีองค์การการค้าโลก และความตกลงว่าด้วยการเกษตรนั้น สินค้าเกษตรไม่ได้อยู่ในกรอบของ GATT เดิมหรือองค์การการค้าโลกในปัจจุบัน จึงไม่มีกติกาใดๆ มาบังคับใช้ เป็นเหตุให้เกษตรกรของไทยต้องเผชิญกับปัญหาการค้าสินค้าเกษตรที่ไม่เป็นธรรมมาโดยตลอด เช่น

การถูกกีดกันจากประเทศผู้นำเข้า เนื่องจากแต่ละประเทศมีการผลิตสินค้าเกษตรกันเกือบทุกประเทศ ดังนั้น จึงพยายามที่จะปกป้องหรือกีดกันการนำเข้าเพื่อมิให้เข้าไปแข่งขันกับสินค้าที่ผลิตในประเทศ โดยมีการใช้มาตรการภาษีสูงๆ หรือมาตรการห้ามนำเข้าสินค้าเกษตร เช่น ญี่ปุ่นห้ามนำเข้าข้าว สหภาพยุโรปกำหนดโควตานำเข้ามันสำปะหลัง สหรัฐอเมริกาคำหนดโควตานำเข้าใบยาสูบ ซึ่งระบบการกำหนดโควตานำเข้านี้ หากมีการนำเข้าเต็มจำนวนโควตาแล้วจะไม่สามารถส่งออกได้อีก จนกว่าประเทศผู้นำเข้าจะมีการจัดสรรโควตานำเข้าใหม่ในปีถัดไป

การถูกตัดราคา โดยในอดีตที่ผ่านมา สหภาพยุโรปได้ใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลโดยไม่มีขีดจำกัดในการปกป้องการเกษตรภายใต้ นโยบายเกษตรร่วม (Common Agriculture Policy : CAP) โดยใช้มาตรการแทรกแซงราคาหรือประกันราคา ซึ่งเป็นการบิดเบือนกลไกตลาดที่แท้จริงมาโดยตลอด หรือประเทศสหรัฐอเมริกาได้ใช้โครงการรับจำนำสินค้าเกษตร

เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรของตนให้อยู่ได้ การกำหนดราคารับซื้อหรือราคาประกันที่สูงกว่าราคาตลาด โดยรัฐเข้าไปชดเชยส่วนต่างของราคาซึ่งเป็นการอุดหนุนภายในที่ทำให้เกษตรกรผลิตสินค้าเกินความต้องการของตลาด ในที่สุดต้องระบายออกสู่ตลาดต่างประเทศ โดยการขายในราคาต่ำกว่าต้นทุน โดยรัฐเป็นผู้ให้การอุดหนุนส่งออก การกระทำดังกล่าวมีผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าสำคัญ เช่น ข้าว และน้ำตาล ที่ต้องลดราคาดลงเพื่อให้สามารถแข่งขันกับสินค้าที่ประเทศใหญ่ให้การอุดหนุนส่งออกจนบางปีต้องขายในราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิต เพราะสินค้าเกษตรไม่สามารถเก็บรักษาไว้นานได้และมีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้นมาก ทำให้เกษตรกรมีรายได้ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับไทยเป็นประเทศเล็กไม่มีงบประมาณเพียงพอที่จะช่วยเหลือเกษตรกรในการแข่งขันเพื่อตัดราคาขายในตลาดโลกได้ ไทยจึงสนับสนุนให้มีการลดการอุดหนุนลง

การเรียกร้องให้มีการเปิดเสรีสินค้าเกษตรขึ้นจนเป็นผลสำเร็จนั้น ประเทศไทยได้ร่วมกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เจาะต่อรองให้ประเทศพัฒนาแล้วสัญญาว่าจะยุติการใช้มาตรการการอุดหนุนการผลิตภายในและอุดหนุนการส่งออก และจะไม่เพิ่มงบประมาณอุดหนุนเกินกว่าที่ผูกพันไว้ และต้องค่อยๆ ลดลงใน 5 ปี เนื่องจากไทยไม่มีงบประมาณจำนวนมากที่จะมาอุดหนุนแข่งกับประเทศพัฒนาแล้วที่ร่ำรวยกว่า

สำหรับการเปิดเสรีสินค้าเกษตรตามความตกลงว่าด้วยการเกษตร มีการดำเนินการใน 3 เรื่องที่สำคัญ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2545: 3) ดังนี้

1. การเปิดตลาด

1.1 การลดภาษีศุลกากร โดย ประเทศพัฒนาแล้ว ต้องลดภาษีลงเฉลี่ยร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี และแต่ละรายการสินค้าจะต้องลดลงอย่างน้อยร้อยละ 15 ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนา ต้องลดภาษีลงเฉลี่ยร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี และแต่ละรายการสินค้าจะต้องลดลงอย่างน้อยร้อยละ 10

1.2 การปรับเปลี่ยนมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรที่ใช้กับสินค้าเกษตร เช่น การห้ามนำเข้า การกำหนดโควตานำเข้า และการกำหนดสัดส่วนการรับซื้อผลผลิตภายในประเทศ (local content requirement) ให้เป็นมาตรการภาษีศุลกากรทั้งหมด ภายใต้ระบบโควตาภาษีโดยกำหนดเป็นปริมาณโควตาและเก็บภาษีศุลกากรสินค้าในโควตาในระดับต่ำ หากมีการนำเข้าเกินกว่าปริมาณโควตาที่กำหนด ก็จะเก็บอัตราภาษีนอกโควตาในอัตราที่สูงมาก

2. การลดอุดหนุนการผลิตภายใน แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

2.1 การอุดหนุนภายในที่บิดเบือนกลไกตลาด เช่น การแทรกแซงราคา การกำหนดราคาขั้นต่ำ เป็นต้น โดยสมาชิกต้องลดการอุดหนุนการผลิตภายใน โดยประเทศพัฒนาแล้ว ลดการอุดหนุนภายในลงในอัตราร้อยละ 20 ภายใน 6 ปี หากการอุดหนุนในแต่ละสินค้ามีมูลค่าต่ำกว่าร้อยละ 5 ของมูลค่าการผลิต ไม่ต้องเอามูลค่าการอุดหนุนมาคำนวณในยอดการอุดหนุนรวมสำหรับประเทศกำลังพัฒนา ลดการอุดหนุนนี้ลงในอัตราร้อยละ 13 ภายใน 10 ปี ซึ่งใช้เวลานานกว่า หากการอุดหนุนในแต่ละสินค้ามีมูลค่าต่ำกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่าการผลิต ไม่ต้องเอามูลค่าการอุดหนุนมาคำนวณในยอดการอุดหนุนรวม ทั้งนี้ การอุดหนุนภายในมีการกำหนดเป็นยอดปริมาณรวม เพื่อให้รัฐบาลสามารถบริหารเงินอุดหนุนได้ตามความจำเป็นและมีความยืดหยุ่นในการใช้โดยไม่เจาะจงสินค้า

2.2 การอุดหนุนภายในที่ไม่บิดเบือนกลไกตลาด เป็นการอุดหนุนที่ไม่มีผลต่อการผลิตและราคาสินค้าหรือหากมีก็จะน้อยมาก เช่น การอุดหนุนการผลิตเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อม การศึกษาวิจัยและพัฒนา การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน การปรับโครงสร้างการผลิต และการพัฒนาชนบท เป็นต้น สมาชิกสามารถใช้การอุดหนุนการผลิตเหล่านี้ได้โดยไม่มีขีดจำกัด

2.3 การอุดหนุนที่ยกเว้นให้กับประเทศกำลังพัฒนา เป็นการอุดหนุนที่ประเทศกำลังพัฒนาได้รับการยกเว้นให้ใช้ได้ คือ การอุดหนุนด้านปัจจัยการผลิตและด้านการลงทุน ได้แก่ การอุดหนุนเพื่อซื้อเมล็ดพืชและปุ๋ยในราคาถูก การให้เกษตรกรกู้ยืมเพื่อซื้อเครื่องมือเครื่องจักร เป็นต้น

3. การลดอุดหนุนการส่งออก สมาชิกต้องลดการอุดหนุนส่งออกดังนี้

3.1 ประเทศพัฒนาแล้ว ต้องลดปริมาณสินค้าเกษตรที่ได้ให้การอุดหนุนส่งออกลงร้อยละ 21 และลดจำนวนเงินอุดหนุนลงร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี

3.2 ประเทศกำลังพัฒนา ต้องลดปริมาณที่ให้การอุดหนุนส่งออกลงร้อยละและลดจำนวนเงินอุดหนุนลงร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี โดยสมาชิกต้องไม่ให้อุดหนุนส่งออกเกินกว่าที่ผูกพันไว้ โดยใช้ยอดการอุดหนุนในปีที่กำหนดไว้ในตาราง (พ.ศ.2529-2531) เป็นจุดเริ่มต้น และผูกพันการอุดหนุนส่งออกเป็นรายสินค้า

3.3 สมาชิกไม่สามารถให้การอุดหนุนส่งออกกับสินค้าเกษตรที่ไม่เคยได้รับการอุดหนุนส่งออกในปีที่กำหนดไว้ในตารางได้ แต่ก็มีข้อยกเว้นให้ประเทศกำลังพัฒนากรณีที่เป็น การอุดหนุนส่งออกเพื่อลดต้นทุนการตลาดที่รวมถึงต้นทุนในการปรับปรุงคุณภาพสินค้าและการขนส่งระหว่างประเทศ การจัดเกรดสินค้า และลดต้นทุนด้านการขนส่งภายใน

ผลของการเจรจาดังกล่าว ส่งผลให้ประเทศไทยประเทศไทยต้องลดภาษีสินค้าเกษตร
ทุกรายการรวม 740 รายการ (พิกัด HS 6-7 หลัก) โดยเฉลี่ยร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี (ภายในปี 2547)
โดยอัตราภาษีเฉลี่ยของไทยก่อนที่จะลดอยู่ในระดับร้อยละ 49 จะลดอยู่ที่ระดับร้อยละ 27-40 และมีการ
ปรับเปลี่ยนมาตรการที่มีใช้ภาษีศุลกากรเป็นมาตรการโควตาภาษีสินค้ารวม 23 รายการ ได้แก่
1) น้ำมันและนมปรุงแต่ง 2) นมผงขาดมันเนย 3) มันฝรั่ง 4) หอมหัวใหญ่ 5) เมล็ดพันธุ์
หอมหัวใหญ่ 6) มะพร้าว 7) เนื้อมะพร้าวแห้ง 8) น้ำมันมะพร้าว 9) เมล็ดกาแฟ 10) กาแฟสำเร็จรูป
11) ชา 12) พริกไทย 13) กระเทียม 14) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 15) ข้าว 16) ถั่วเหลือง 17) กากถั่วเหลือง
18) น้ำมันถั่วเหลือง 19) น้ำมันปาล์มและน้ำมันเมล็ดในปาล์ม 20) น้ำตาล 21) ใบยาสูบ
22) เส้นไหมดิบ 23) ลำไยแห้ง

สำหรับการอุดหนุนภายในนั้น ประเทศไทยต้องลดการอุดหนุนการผลิตสินค้าเกษตรที่
เป็นการบิดเบือนกลไกตลาด เช่น การประกันราคา และการแทรกแซงราคาลงจาก 21,816.41
ล้านบาท ในปี 2538 ให้เหลือ 19,028.48 ล้านบาทในปี 2547 ดังนั้น ไทยยังสามารถให้การอุดหนุน
โดยใช้มาตรการดังกล่าวต่อไปได้แต่จะเกินกว่าเพดานที่กำหนดนี้ไม่ได้ ในขณะที่การอุดหนุนการ
ส่งออกนั้น เนื่องจากในปีที่กำหนดไว้ในการเจรจาของไทยไม่ได้ให้การอุดหนุนการส่งออกสินค้า
เกษตร ไทยจึงไม่สามารถให้การอุดหนุนการส่งออกได้

ในขณะที่ไทยมีพันธะต้องเปิดตลาดสินค้าเกษตร รวม 23 รายการ คือ น้ำมัน น้ำมัน
ปรุงแต่ง นมผงขาดมันเนย มันฝรั่ง หอมหัวใหญ่ กระเทียม มะพร้าว เนื้อมะพร้าวแห้ง เมล็ดกาแฟ
ชา พริกไทย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว ถั่วเหลือง เมล็ดพันธุ์หอมใหญ่ น้ำมันถั่วเหลือง น้ำมันปาล์ม
และน้ำมันเมล็ดในปาล์ม น้ำมันมะพร้าว น้ำตาล กาแฟสำเร็จรูป กากถั่วเหลือง เส้นไหมดิบ ลำไย
แห้ง และ ยาสูบ โดยตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา ไทยได้เปิดตลาดนำเข้าสินค้าทั้ง 23 รายการเป็น
ปริมาณจำนวนหนึ่งพร้อมกับลดอัตราภาษีในโควตาลง ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การเปิดตลาดภายใน
ภายใต้กรอบดังกล่าวของสินค้าทั้ง 22 รายการ (ไม่รวมยาสูบ) ไม่ส่งผลกระทบต่อ
เกษตรกรผู้ปลูกและการผลิตของอุตสาหกรรมต่อเนื่องภายในประเทศอย่างมีนัยสำคัญมากนัก
เนื่องจากการเปิดตลาดในปริมาณที่ผูกพันหรือในปริมาณที่ขาดแคลนเท่านั้น อีกทั้งในบาง
สินค้าได้มีการกำหนดเงื่อนไขที่ให้ผู้นำเข้าต้องรับภาระรับซื้อผลผลิตภายในในราคาที่รัฐบาล
กำหนดเป็นครั้ง ๆ ไป และให้นำเข้าเฉพาะช่วงเวลาที่ผลผลิตภายในมีน้อยหรือเกิดการขาดแคลน
เท่านั้น

ในทางทฤษฎี ไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่มีผลผลิตเกษตรส่วนเหลือและผู้ส่งออก
สินค้าเกษตรรายใหญ่ของโลกจะได้รับประโยชน์จากการเปิดตลาดการค้าเสรีของโลกภายใต้กรอบ

องค์การการค้าโลก และ AFTA เพราะเป็นโอกาสและช่องทางที่ไทยจะสามารถส่งสินค้าเกษตรไปจำหน่ายในประเทศต่างๆ ได้เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกับประเทศในกลุ่มคอมมิวนิสต์และสังคมนิยมเดิมที่ได้เปิดตลาดภายในประเทศค้าขายกับต่างประเทศนอกกลุ่มมากขึ้น รวมทั้งกับกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และ ประเทศในเครือสหภาพยุโรป ฯลฯ ซึ่งจะต้องเปิดตลาด ลดภาษีนำเข้า ลดการอุดหนุนการผลิตภายใน และลดการอุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตรหลายชนิดมากขึ้นตามเงื่อนไข WTO ผลการศึกษาจากหลายหน่วยงานทั้งในไทยและต่างประเทศยืนยันตรงกันว่า การเปิดตลาดสินค้าเกษตรภายใต้เงื่อนไข WTO ดังกล่าวจะส่งผลให้ราคาของสินค้าเกษตรที่สำคัญหลายชนิดในตลาดโลกมีราคาสูงขึ้น (โดยเฉพาะข้าว และ น้ำตาลทราย ที่ญี่ปุ่น และ อียู ต้องเปิดตลาดและลดการอุดหนุน) ซึ่งจะส่งผลดีต่อการส่งออกสินค้าเกษตรของไทยโดยรวม มูลค่าของดุลการค้าสุทธิที่ไทยจะได้รับเพิ่มขึ้นที่มีการประเมินขึ้นจะนับเป็นมูลค่าหลายพันล้านบาทต่อปี

สำหรับรายละเอียดของผลกระทบในแต่ละด้านของการเปิดเสรีการค้า สามารถสรุปได้ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2545) ดังนี้

ด้านการเปิดตลาดตามข้อผูกพันนั้น ไทยได้ดำเนินการใน 2 ส่วนที่สำคัญ คือ

1. การลดภาษีทั่วไป ไทยได้ลดภาษีตามพันธกรณีของความตกลงว่าด้วยการเกษตร ดังได้กล่าวมาแล้ว ปรากฏว่าในระยะเวลาที่ผ่านมา 5 ปี ไทยได้ลดภาษีศุลกากรจริงเพียง 564 รายการจาก 740 รายการ เนื่องจากอัตราภาษีศุลกากรที่เรียกเก็บจริงในปัจจุบันของสินค้าที่เหลือ 176 รายการต่ำกว่าอัตราที่ไทยผูกพันไว้ว่าจะลดอยู่แล้ว แต่มีแนวโน้มว่าจะมีการเพิ่มอัตราภาษีศุลกากรเพื่อปกป้องอุตสาหกรรมการเกษตรภายใน เช่น มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2543 ให้เพิ่มอัตราภาษีศุลกากรของนมผงที่มีไขมันเกิน 1.5% (whole milk powder) ให้อยู่ในระดับสูงสุดตามที่ได้ผูกพันไว้กับองค์การการค้าโลก จากอัตราเดิมที่เก็บร้อยละ 5 เป็นอัตราร้อยละ 18 (อัตราที่ผูกพันไว้ในปี 2547)

2. การเปิดตลาดสินค้าเกษตร 23 รายการภายใต้ระบบโควต้าภาษีที่ผ่านมา ไม่ได้มีผลกระทบต่อเกษตรกรแต่อย่างใด เนื่องจากไทยผลิตได้เพียงพอกับความต้องการบริโภคภายใน ในขณะที่บางโควตานั้น ประเทศไทยได้นำเข้าเกิน โควต้าเนื่องจากมีความจำเป็นนำเข้าในการนำมาเป็นวัตถุดิบภายในประเทศ

ด้านการอุดหนุนการผลิตภายในนั้น ในทางปฏิบัติประเทศไทยจะยังสามารถให้การอุดหนุนได้อยู่ โดยต้องไม่เกินจำนวนที่ผูกพันไว้ ซึ่งตามพันธกรณีโดยรวมของการอุดหนุนจะลดลงเป็นลำดับ แต่ก็สามารถปรับเปลี่ยนสินค้าและปริมาณการอุดหนุนแต่ละตัว เพื่อให้โดยรวมลดลงได้นอกจากนั้น ประเทศไทยยังมีการให้การอุดหนุนการผลิตภายในที่มีขอบค้ำกว่าร้อยละ 10 ของมูลค่า

การผลิตของสินค้าเกษตรต่าง ๆ อีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งสามารถทำได้โดยไม่ขัดกับบทบัญญัติขององค์การการค้าโลก สินค้าสำคัญที่ได้รับการอุดหนุนในปริมาณที่ต่ำนี้ในช่วงที่ผ่านมา ได้แก่ ข้าว กระเทียม หอมหัวใหญ่ ทุเรียน น้ำมันปาล์ม ลำไย สับปะรด ไข่ไก่ ไข่เป็ด และสุกร เป็นต้น

สำหรับการอุดหนุนการส่งออกนั้น แม้ว่าประเทศไทยจะไม่สามารถให้การอุดหนุนส่งออกได้ แต่ที่ผ่านมาไทยได้ให้การอุดหนุนส่งออกภายใต้ข้อยกเว้นสำหรับประเทศกำลังพัฒนา เช่น การอุดหนุนส่งออกเพื่อลดต้นทุนการตลาด รวมถึงต้นทุนในการปรับปรุงคุณภาพสินค้าและการขนส่งระหว่างประเทศ การอุดหนุนด้านการขนส่งภายใน สินค้าที่ให้การอุดหนุนประเภทนี้ ได้แก่ ข้าว ไข่ และมันสำปะหลังอัดเม็ด

ภายหลังจากที่มีกฎกติกาการค้าสินค้าเกษตรขององค์การการค้าโลก ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับประโยชน์ในการขยายตลาดส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญ เช่น การส่งออกข้าว จากที่ไทยเกือบไม่มีการส่งออกข้าวไปยังตลาดญี่ปุ่นเลย ปรากฏว่า การส่งออกข้าวไปตลาดญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นจาก 56,630 ตัน ในปี 2538 เป็น 145,509 ตัน ในปี 2542 (เพิ่มขึ้น 1.6 เท่าตัว) การส่งออกน้ำตาล โดยไทยส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นจาก 12,207 ตัน ในปี 2538 เป็น 21,197 ตัน ในปี 2542 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 74) รวมถึงการส่งออกเนื้อไก่แช่แข็ง ไทยส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรปเพิ่มขึ้นจาก 15,628 ตัน เป็น 59,093 ตัน ในปี 2542 (เพิ่มขึ้น 2.8 เท่าตัว) และไปตลาดสาธารณรัฐเกาหลีเพิ่มขึ้นจาก 114 ตัน เป็น 7,392 ตัน ในปี 2542 (เพิ่มขึ้น 63.8 เท่าตัว) (กรมเศรษฐกิจการเกษตร, 2545)

โดยสรุป จากการที่มีองค์การการค้าโลก และมีข้อตกลงว่าด้วยการค้าเสรีขึ้น ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรี (สศช., 2544, กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2544 และ กรมเศรษฐกิจการเกษตร, 2545) ดังนี้

1. ไทยสามารถเปิดตลาดสินค้าเกษตรได้มากขึ้น โดยเฉพาะตลาดญี่ปุ่นและสาธารณรัฐเกาหลี ที่ต้องเปิดตลาดข้าว สหภาพยุโรป ต้องเปิดตลาดน้ำตาล เป็นต้น ทำให้ไทยมีโอกาสดังกล่าวไปยังตลาดเหล่านี้ได้เพิ่มขึ้น
2. สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นสินค้าที่จะเปิดเสรีมากขึ้น โดยมีการขยายโควตานำเข้าในแต่ละปี และจะยกเลิกทั้งหมดในปี 2548 ซึ่งเป็นโอกาสของไทยที่จะเข้าไปแข่งขันได้ โดยผู้ผลิตของไทยต้องปรับตัวไปขายสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่มสูง
3. การปฏิบัติที่แตกต่างและเป็นพิเศษ ซึ่งไทยได้รับประโยชน์ในเรื่องการลดภาษีในอัตราที่น้อยกว่าและให้เวลายาวนานกว่า เช่น สินค้าเกษตร ประเทศพัฒนาแล้วต้องลดภาษีลงร้อยละ 36 ภายใน 6 ปี ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศไทย ลดภาษีลงร้อยละ 24 ภายใน 10 ปี

4. เมื่อมีปัญหาประเทศสมาชิกมีสิทธิเจรจาใหม่ได้แต่ต้องมีเหตุผล อย่างเช่น กรณี นมผง เมื่อไทยไม่สามารถดำเนินการตามข้อตกลงที่ต้องยกเลิกการกำหนดสัดส่วนการใช้ไขมันนมดิบ ในประเทศ (Local content) ภายในปี 2543 ได้ เพราะภาคเกษตรมีปัญหา จึงได้มีการเจรจาขอยืดไป อีก 5 ปี ซึ่งได้รับการผ่อนผันให้ยืดได้ 2 ปีก่อน และจะพิจารณากันใหม่ โดยไม่มีการลงโทษหรือขอ ชดเชยใดๆ

5. มีเวทีในการร้องเรียนข้อพิพาททางการค้า และมีแนวร่วมในการต่อสู้กับประเทศ ใหญ่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในเวทีการค้าโลก อย่างเช่น กรณีที่สหรัฐอเมริกาห้ามนำเข้ากุ้งจาก ไทย โดยอ้างว่าการจับกุ้งเป็นอันตรายต่อเต่าทะเล ซึ่งไทยได้ร่วมกับอินเดีย มาเลเซีย ฟองสหรัฐฯ และผลัดตัดสินฝ่ายไทยเป็นฝ่ายชนะ

6. มีกฎระเบียบที่รัดกุม โปร่งใส และเป็นธรรม เนื่องจากทุกประเทศต้องใช้ กฎระเบียบที่องค์การการค้าโลกกำหนดไว้ จะใช้มาตรการที่มีผลเป็นการกีดกันการค้าไม่ได้ง่ายๆ และหากนำมาใช้ก็อาจถูกยกเรื่องขึ้นฟ้องร้อง

7. มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้น เนื่องมาจากการเปิดเสรีมีส่วนกระตุ้น ให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัว และก่อให้เกิดการผลิตและการจ้างงานเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ รายได้ของประชาชนเพิ่มขึ้น ซึ่งนำไปสู่การกินดีอยู่ดีและมีมาตรฐานการครองชีพที่สูงขึ้น

8. เพิ่มโอกาสด้านการลงทุนและพัฒนาเทคโนโลยี การลดภาษีศุลกากรและข้อกีดกัน ทางการค้า ทำให้ผู้ลงทุนสามารถเลือกใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ วัตถุดิบและเครื่องจักร มีราคาถูกลง ทำให้การวางแผนการผลิตและการตลาดในระยะยาวทำได้ง่ายขึ้น ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ โดยรวม รวมทั้ง ส่งผลให้มีการพัฒนาและเชื่อมโยงระบบการสื่อสารโทรคมนาคม เพิ่มโอกาสใน การร่วมลงทุนระหว่างประเทศมากขึ้น และก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายเทคโนโลยีง่ายขึ้น

9. การแข่งขันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น การเปิดตลาดทำให้เกิดการแข่งขัน ระหว่างผู้ประกอบการภายในประเทศและต่างประเทศมากขึ้น ดังนั้น เพื่อความอยู่รอดและเป็นผู้นำ ในตลาด ผู้ประกอบการภายในประเทศต้องมีการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ทั้งด้านคุณภาพ ลดต้นทุนการผลิตและคิดค้นผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ส่งผลดีต่อผู้ประกอบการและผู้บริโภคในประเทศอีกด้วย

10. ประชาชนมีโอกาสและทางเลือกในการบริโภคมากขึ้น เมื่อสินค้าจากประเทศอื่นๆ เข้ามาแข่งขันจะเป็นแรงกดดันให้สินค้าภายในประเทศมีประสิทธิภาพการผลิตสูงขึ้น มีราคาถูกลง ทำให้ประชาชนมีทางเลือกใช้สินค้าได้มากขึ้น

ในขณะเดียวกัน การเปิดเสรีทางการค้าสินค้าเกษตร ไม่ได้เพียงแต่นำผลดีมาสู่ประเทศ ไทย แต่ได้ส่งผลกระทบในทางลบเช่นกัน โดยมีผลกระทบทางลบที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. ไทยต้องเปิดตลาดภายในประเทศตามพันธกรณี เมื่อประเทศอื่นเปิดตลาดให้กับไทย ไทยก็ต้องเปิดตลาดให้ด้วยแต่ภาระภาษีที่ไทยผูกพันไว้นั้นสูงกว่าที่เก็บจริงและเปิดให้เฉพาะเท่าที่จำเป็น ฉะนั้นจึงเกิดผลกระทบไม่มาก เช่น สินค้าอุตสาหกรรมก็มีเวลาในการปรับตัว สินค้าเกษตรที่ต้องเปิดตลาดโควตาภาษี 23 รายการ มีผลกระทบน้อยมาก เช่น กากถั่วเหลืองผลิตได้ไม่เพียงพอใช้ในประเทศก็ต้องมีการนำเข้าอยู่แล้ว กรณีนมผงซึ่งมีผลกระทบต่อเกษตรกรก็ขอผ่อนผันระยะเวลาปรับตัวไปอีกระยะหนึ่ง สำหรับการค้าบริการที่ไทยตกลงเปิดเสรีไว้ 10 สาขา ก็เปิดเพียงเท่าที่กฎหมายปัจจุบันอนุญาตไว้

2. มีการนำมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีมาใช้มากขึ้น เช่น มาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด มาตรฐานทางด้านเทคนิค มาตรการด้านแรงงาน และมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อต้องการให้ผู้ผลิตสำนึกและมีความรับผิดชอบผลกระทบที่เกิดจากการผลิตสินค้าที่มีต่อสภาพแวดล้อม

3. ผู้ผลิตต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันได้ เช่น ไทยจะต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตในประเทศ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ในบางกรณีผู้ผลิตในประเทศจำเป็นต้องปรับปรุงคุณภาพผลผลิตให้ได้มาตรฐานตามที่แต่ละประเทศกำหนดด้วย

4. การแข่งขันทางการค้าจะรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะตลาดภายในประเทศจะมีสินค้าและบริการจากต่างประเทศเข้ามาขายแข่งขันมากขึ้น เนื่องจากมาตรการปกป้องทางการค้าต้องลดลงตามข้อตกลง รวมทั้งการแข่งขันในตลาดต่างประเทศก็จะทวีความรุนแรงขึ้น

โดยสรุป การเปิดเสรีการค้าสินค้าเกษตรภายใต้กรอบองค์การการค้าโลก (WTO) และเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ที่ดำเนินการผ่านมาจนถึงปัจจุบันยังไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบอย่างมีนัยสำคัญมากนักต่อราคาผลผลิตที่เกษตรกรขายได้ เนื่องจากสินค้าเกษตรส่วนใหญ่ที่เปิดตลาดเป็นสินค้าที่เกษตรกรไทยและอุตสาหกรรมภายในมีศักยภาพพอที่จะแข่งขันได้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากมาตรการอุดหนุนภายในที่รัฐบาลไทยยังคงดำเนินการอยู่กับสินค้าเกษตรหลายชนิด ผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจส่วนรวมที่เด่นชัดมีเพียงประการเดียว คือ รายได้ของรัฐจากภาษีนำเข้าที่สูญเสียไปจากการลดอัตราภาษีเท่านั้น

3. องค์การระหว่างประเทศ ตามที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่าองค์การระหว่างประเทศหมายถึง องค์การที่รัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไปร่วมกันตั้งขึ้น องค์การดังกล่าวมีการจัดประชุมเป็นประจำและมีพนักงานทำงานเต็มเวลา นโยบายขององค์การระหว่างประเทศจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนร่วมของรัฐสมาชิก โดยการสมัครเข้าเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศเป็นเรื่องความสมัครใจของรัฐ ซึ่งตามหลักการแล้วสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศต้องเป็นรัฐ (State) องค์การระหว่างประเทศบางองค์การมีสมาชิกจากทั่วทุกภูมิภาคของโลก เช่น สันนิบาตชาติ (League of Nations) และสหประชาชาติ (United Nations) มีสมาชิกจากทั่วทุกภูมิภาคของโลก มีลักษณะเป็นองค์การ

ระหว่างประเทศระดับโลก (Global Organizations) ในขณะที่บางองค์การรับสมาชิกเฉพาะรัฐในส่วนภูมิภาคนั้นๆ ตัวอย่างเช่น องค์การรัฐอเมริกัน (Organization of American States – OAS) องค์การเอกภาพแอฟริกา (Organization of African Unity – OAU) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) องค์การความร่วมมือแห่งเอเชียใต้ (South Asian Association for Regional Cooperation – SAARC) สหภาพยุโรป (European Union – EU) องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation – APEC) เขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (North American Free Trade Area – NAFTA) เป็นต้น

องค์การระหว่างประเทศตามที่ยกตัวอย่างมาด้านบนล้วนแล้วแต่ส่งอิทธิพลต่อการดำเนินการด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยทั้งสิ้น ในขณะเดียวกัน ก็เกี่ยวพันโดยตรงกับผลพวงของเศรษฐกิจใหม่ในแง่ของการค้าเสรี หรือ การจัดตั้งเขตการค้า เขตความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ เขตความร่วมมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งองค์การระหว่างประเทศเหล่านี้ ย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าอุตสาหกรรมเกษตรของไทย และของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก นอกจากนั้น องค์การระหว่างประเทศอีกองค์กรหนึ่งที่ทวีความสำคัญในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ คือ บรรษัทข้ามชาติ (ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อที่ว่าด้วยการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ ในการเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมสินค้าเกษตรของไทย)

4. สภาพสังคมประชาคมโลก ความเปลี่ยนแปลงประการสำคัญหนึ่งที่ส่งผลต่อการค้าระหว่างประเทศในสินค้าอุตสาหกรรมเกษตร คือ ความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่นำโลกมาสู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่ได้ย่อโลกนี้ให้เล็กลง ข่าวสารในบ้านเมืองหนึ่งสามารถที่จะกระจายไปได้ทั่วโลกในเวลาไม่ช้า ส่งผลให้สภาพสังคมประชาคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ตัวอย่างสำคัญของสภาพสังคมประชาคมโลกที่ส่งผลต่ออุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทย โดยเฉพาะไก่แช่แข็ง ก็คือ ความตื่นกลัวต่อข่าวสารการระบาดของโรคหวัดในยุโรปตะวันตก การระบาดของไข้หวัดนกในจีนของประชาชนในหลายประเทศในโลกนี้ ทำให้ปริมาณการผลิตไก่เนื้อของประเทศไทยที่ออกสู่ตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปีปัจจุบัน (พ.ศ.2545) เนื่องจากมีความต้องการการบริโภคในปริมาณที่สูง ส่งผลให้ประเทศไทยสามารถส่งออกไก่สดแช่แข็งในปริมาณที่สูงมาก (สศช, 2544: 11)

นอกจากนั้น การก่อกำเนิดขึ้นของสงครามผู้ก่อการร้าย ได้ส่งผลสำคัญต่อกระบวนการกำหนดนโยบายการค้าระหว่างประเทศด้วย โดยเฉพาะการค้ากับประเทศที่ถูกขึ้นบัญชีดำกับนานา

ประเทศในฐานะประเทศผู้ให้การสนับสนุนการก่อการร้ายนั้น จะนำมาซึ่งความสูญเสียอย่างมากต่อการดำเนินการทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐหนึ่ง ๆ

นอกจากนั้น การคำนึงถึงความเป็นมนุษยชน การใช้แรงงาน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งรวมถึงการอนุรักษ์สัตว์ต่าง ๆ ล้วนเป็นเงื่อนไขที่สามารถส่งผลต่อการดำเนินธุรกรรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้ทั้งสิ้น ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ประเทศสหรัฐอเมริกาห้ามนำเข้ากุ้งจากประเทศไทยในช่วงวันที่ 1 พฤษภาคม 2539 ซึ่งเป็นผลจากการที่ประเทศสหรัฐอเมริกากล่าวอ้างว่าประเทศไทยทำการประมงโดยทำให้เต่าทะเลเสียชีวิต ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการประณามประเทศสหรัฐอเมริกาว่าเข้าข้างบริษัทภายในของตน โดยทำการฟ้องร้องต่อองค์การการค้าโลก

เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ ยังรวมถึงคุณภาพของสินค้าและบริการ โดยประเทศอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แสวงหาแนวทางในการรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ซึ่งจะมีปรากฏการณ์หรือแนวทางที่สำคัญ คือ มาตรการกีดกันทางการค้าจะมีความสลับซับซ้อนและมีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เช่น การกำหนดคุณภาพมาตรฐานสินค้าอุตสาหกรรม (ISO 9000) มาตรการการผลิตสินค้าที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม (ISO 14000) และมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยในการทำงาน คำนึงถึงคุณค่าความเป็นมนุษย์ของคนทำงานและเน้นความปลอดภัยในการทำงานในสถานประกอบการ (ISO 18000)

จะเห็นได้ว่า สภาพสังคมประชาคมโลก หรือ สภาพวิถีชีวิตของประชากรในรัฐหนึ่งสามารถที่จะส่งผลต่อสภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐอื่น ๆ ได้ โดยเฉพาะในสภาพระบบเศรษฐกิจปัจจุบันที่ประเทศมหาอำนาจ หรือ ประเทศต่าง ๆ พยายามที่จะหามาตรการอื่นในการที่จะแทรกแซงการดำเนินธุรกิจของประเทศอื่น ๆ โดยไม่ใช่มาตรการที่องค์การการค้าโลก หรือ ข้อตกลงในเขตความร่วมมือการค้าได้ตกลงไว้ ซึ่งสภาพสังคมประชาคมในรัฐหนึ่ง ๆ สามารถที่จะถูกอ้างในฐานะเงื่อนไขที่ประเทศต่าง ๆ จะบอกเลิกการทำการค้าด้วยได้

สรุป

บทนี้ ได้กล่าวถึงเงื่อนไขของระบบเศรษฐกิจโลกที่มีผลต่อการค้าสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรของไทย โดยได้แสดงถึงความสำคัญของการค้าระหว่างประเทศของไทย โดยเฉพาะด้านสินค้าอุตสาหกรรมเกษตรที่นำรายได้มาสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก รวมทั้งเป็นแหล่งงานที่สำคัญสำหรับประชาชนไทย ซึ่งในอดีตนั้น ประเทศไทยถูกกีดกันทางการค้าระหว่าง

ประเทศในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย จนทำให้ประเทศไทยต้องขอความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ในการให้สินค้าเกษตรเป็นสินค้าที่อยู่ในระบบการค้าเสรี เพื่อที่จะลดปัญหา อุปสรรค หรือข้อจำกัดต่าง ๆ ในการดำเนินการค้าระหว่างประเทศในสินค้าเกษตร

สำหรับไก่สดแช่แข็ง ซึ่งเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ของสินค้าเกษตรที่ประเทศไทยส่งออกนั้น พบว่า มีแนวโน้มที่ดี เนื่องจากประเทศไทยมีประสบการณ์และชื่อเสียงที่ดีในผลิตภัณฑ์นี้ ผนวกกับสภาพเงื่อนไขของผลิตภัณฑ์ของประเทศอื่นอยู่ในช่วงวิกฤติ ทำให้ผู้บริโภคในตลาดโลกได้ให้ความสนใจกับผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยตัวนี้มากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อปริมาณและมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มสูงขึ้น แต่ก็ยังคงต้องให้ความสนใจกับปัจจัยที่เกิดขึ้นเนื่องจากธรรมชาติของสินค้าที่มีการเสื่อมสภาพได้ แม้ว่าจะผ่านการแปรรูปเพื่อถนอมสภาพของสินค้าแล้ว อีกประการหนึ่งคือ ยังต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยที่มีความสำคัญในระดับสูงขึ้นไปกว่าผู้ประกอบการด้วย เช่น เงื่อนไขต่างๆ ของรัฐ ที่เป็นตลาดของสินค้า ดังที่กล่าวมา

นอกจากนั้น ได้พิจารณาถึงเงื่อนไขของเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศในอุตสาหกรรมเกษตรของประเทศไทย โดยปัจจัยเงื่อนไขประการสำคัญที่สุดในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเกษตร ไก่แช่แข็ง ก็คือ กระแสการเปิดเสรีทางการค้า ซึ่งเป็นทั้งโอกาส และข้อจำกัดต่อประเทศไทยในการดำเนินการทางด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

นอกจากเงื่อนไขของกระแสการเปิดเสรีทางการค้าแล้ว เงื่อนไขที่ไม่สามารถมองข้ามได้เลย คือ มาตรการการกีดกันทางการค้าในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะเงื่อนไขที่อ้างสภาพสังคม การเมือง การบริหารจัดการ คุณภาพของสินค้าและบริการ หรือสิทธิมนุษยชนในการกีดกันทางการค้า หรือเป็นเงื่อนไขในการทำความตกลงทางการค้า

เงื่อนไขต่าง ๆ เหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากต่อการวางมาตรการหรือนโยบายด้านการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อที่จะได้รักษาผลประโยชน์ของประเทศได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลที่ทำหน้าที่บริหารประเทศจะต้องวางนโยบายในการใช้ดำเนินการต่อสถานการณ์การค้าสินค้าทางการเกษตรประเภทเนื้อไก่สดแช่แข็งระหว่างประเทศ ซึ่งจะได้ทำการวิเคราะห์ในบทต่อไป